

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tullii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Liber quintus: Virtutem ad beate vivendum se ipsa esse contentam

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

urn:nbn:de:hbz:468-1-1133

M. TULLII CICERONIS
TVSCVLANARVM QUÆSTIONVM,

AD

M. B R V T V M,
LIBER QUINTVS.

VIRTVTEM AD BEATE VIVENDVM SE
IPSA ESSE CONTENTAM.

TINTUS hic dies, Brute, finem faciet Tusculanum disputationum: quo die est à nobis ea de te, quam tu ex omnibus maximè probas, disputatum, placere cùm tibi adinodum: sensi & ex eo libro, & quem ad me accuratissime scripsisti, & ex multis sermonibus tuis, virtutem ad beatitudinem se ipsa esse contentam. Quod etsi difficile est probatum, propter tam varia, & tam multa tormenta fortuna, tale tamen est, ut elaborandum sit, quo facilius probetur. nihil est quin omnium, quo in philosophia tractantur, quod gravius, magnificientiusque dicitur. Nam, cum ea causa impulerit eos, qui primi se ad philosophiam studiū contulerunt, ut, omnibus rebus pothabitis, totos se in optimo virz statu exquirendo colocarent, profecto spe honeste vivendi tantum in eo studio cutam, operamque posserunt. Quod si ab his inventa, & perfecta virtus est, & si præsidii ad beatè vivendum in virtute satis est: quis est, qui non præclarè & ab illis positam, & à nobis suscepitam operam philosophandi arbitretur? sin autem virtus subiecta sub variis, incertoque casus, famula fortunæ est, nec unum virum est, ut sic ipsa tueatur: vereor, ne non tam virtus ducia intendunt nobis ad spem beatè vivendi, quam vota facienda videantur. Evidem eos casus, in quibus me fortuna vehementer exercuit, mecum ipse considerans, huic incipio sententia dissidere: interdum & domini generis imbecilitatem, fragilitatemque extimesce. Vereor enim, ne natura, cum corpora nobis infinita dedisset, risque, & morbos infanabilis, & dolores insuperabilis adjunxit, animos quoque dederit & corpo-

rum doloribus congruentis, & separatim suis angoribus & molestis implicatos. Sed in hoc me ipse castigo, quod ex aliorum, & ex nostra fortasse mollicità, non ex ipsa virtute de virtutis sobore existimo. ILLA enim, si modo est illa virtus, quam dubitacionem avunculus tuus, Brute fustulit: omnia, que cadere in hominem possunt, subter se habet: eaque despiciens, casus contentus humanos: culpaque omni eatori, plater se ipsam, nihil senser ad se pertinere. Nos autem omnia adverba sumus: venientia metu augentes, tum mortale presentia, terum naturam, & quād errorē nostrum, damnare malumus. Sed & hujus culpx, & ceterorum virtiorum, pectorumque nostrorum omnis à philosophia petenda corredio est, cujus in finum canum à primis temporibus statim nostra voluntas, & studiumque nos compulisset, his gravissimis calibis in eundem portum, ex quo etamus egredi, magna jactati tempestate configimus. O VITÆ philosophia dux, & virtutis indagatrix, & expultrix vitiorum! quid non modos, sed omnino vita hominum sine te esse potuisse? tu urbis peperisti: tu dissipatos homines in societatem vite convocasti: tu eos inter se primo domiciliis, deinde conjugis, tum literarum, & vocum communione junxisti: tu inventrix legum, tu magistra morum, & disciplina fuisti, ad recontingimus: à te opem penitus: tibi nos, & ut antea magna ex parte, lic nunc penitus, totosque tradimus. Eß autem unus dies bene, 10. & ex præceptis tuaus, peccanti immortalitati antiponendus. 11. Cujus igitur potius opibus utatur, quād tuis? quæ & virz tranquillitatem largita nobis es, & teorem mortis fustulisti, 12. Ac philosophia quidem tantum abest, ut proinde, E c c e . ac

1. S. & ex eius.) Internequit & quod vulgo abest, Vñct Pall. sec. tert. quart. quint.

2. Quamadmodum aenescus sum scripsisti.) Pall. quart. quem ad me in securat. exer. Pr. sec. si mihi minus prob.

3. humanus & hominem genere iuncticitationem. 1) Ita Vñct com. Pall. sec. tert. quart. Vñct. etiam.

4. Eraspi & fortissimilis: Secutor est. & Vñct & Lamb Noni: nos præter illos Pall. per tert. quart. quint. Vñct Fab. vulg. mollicitas, id utriusque verba Gryphilli, sic concepit: sed hoc me ipse cogito quod. Quod enim nonnulli verebor, res Lamb habent. Non in verbo cogito legit simus in ipse cogiti. Ceterum paullo post Vñct vñct. ita rōbōrum existēs.

5. Divinitas, mīra argentei.) Fab. argentei.

6. Quod vero in agrum damna malumus.) Quinque Pall. malitiae.

7. Sed amatus nec compliger. Lamb. ne videretur à Vñct acceptiss. compulges: iustificata illud est præterea in Pall. quatuor, Fab. Vari. tu gores iustificata omnino inepitileces: & misericordem datus escusum autem quod dñs Auct.

8. Expultrixque vitiorum.) Fab. excultrix sic exculere usupatur ut exculpetur Ovid. dixit Pall. IV. virtutem mortali exquisit igne. Et Virg. & Georg. virtutum iniquitate per ignem: ita videretur ipse Cicero II. De Leg. Tam nihil melius in oþrīs: & quibus ex agresti inanisque & saeculo ad humanitatem & mīrū ars anna.

9. Ut antea magna ex parte, sc̄c nunc penitus corrigere tradimur.) Fab. cod. manus tua magna ex parte c̄sā tradimur.

10. Ex præceptis tuis aliis peccanti immortalitati antiponendis.) Tuensur hoc communibus virtibus Pall. quinque: pie Lamb. n. in posteriore ed. mil. Suffit. Vñct vero penitenti immortaliitatius utri pene ad alias quidam coed perpetuisti & immortaliter abiurde.

11. Cujus igitur passim opibus utatur quād tuis?) Pall. sec. cuius igitur opibus magis utitur quād tuis?

12. Ac philosophia quidem tantum abest, ut proinde, ac de humanis efficiencia laudatibus a plerisque negligit, & multa etiam & supradicta. 1) Toram hanc evocum dicitur enim, ut ell. c̄finxi ex Vñct Pall. pr. sec. quart. quint. Vñct nam in Fab. etiā pl. sive negligit, a plerisque etiam vulg. a plerisque negligit. evanida sunt, cum iustitia & eleganza & decimione.

ac de hominum est vita merita laudetur, ut à plerisque neglecta, à multis etiam vituperetur. Vituperare quisquam vita parentem, & hoc patricidio se inquinare audet? Nam tam impie ingratus esse, ut eam acculeret, quam vereri deberet, etiam si minus percipere potuisset? Sed, ut opinor, hic error, & hac indoctorum animis offusa caligo est, quod tam longè retrò recipere non possunt: nec eos, & à quibus vita hominum instructa primis sit, fuisse philosophos arbitrantur. Quam rem antiquissimam cum videamus, & nomen tam conseruare esse recens. Nam sapientiam quidem ipsam quis negare potest, non modò esse antiquam, verum etiam nomine? quia divinarum, humanarumque rerum, tum initiorum, & causarumque, cuiusque rei cognitione hoc pulcherrimum nomen apud antiquos atquebatur. Itaque & illos septem, qui à Gracis *σοφοί*, sapientes nostris & habebantur, & nominabantur, & multis ante secundis Lycurgum, cuius temporis Homerus etiam fuisse ante hanc uirum conditam traditur, etiam herois atquebus Ulysses, & Nestorem accepimus & fuisse, & habitos esse sapientes. Nec vero Arlasius noster ex alium, nec Prometheus affixus Caucaso, nec Ictinus Cepheus cum uxore genere, filia traduceretur, nisi celestium divina cognitio nomen eorum ad errorem fabula traduxisset. A quibus ducti deinceps omnes, qui in rerum contemplatione studia ponebant, sapientes & habebantur, & nominabantur: idq; corum nomen usq; ad Pythagoras manavit etiam: quem, ut scribit auditor Platonis Ponticus Heracles, vir doctus in primis, Philhuntem ferunt venisse, eumque cum Leonte, Principe Phlaesiorum, docebat, & copiose discutiebat quoddam, cuius ingenium, & eloquentiam cum admiratus esset Leon, quassivisse ex eo, quia maximè arte confidere, at illum artem quidem se scire nullum sed esse philosophum admiratum. Contemnovitatem nominis, quassisse, quinam essent philosophi, & quid inter eos, & reliquos intercesserat: Pythagoram autem respondisse, SIMILIBUS M sibi viderit vitam hominum, & mercatum cum, qui haberetur maximo ludorum apparatu toties Graecie celebritat. nam ut illic alii corporibus exercitatis gloriam, & nobilitatem coronae peterent: & alii emendi, aut vendendi quartu, & lucro ducerentur: esset autem quodam genus eorum, idque vel maxime ingenuum, qui nec plauum, nec lacrum quærerent, sed silenti causa ventient, studioseq; perspiccerent, quid ageretur & quo modo: & item nos qualiter in mercatus quandam celebratam ex urbe aliqua, si in hanc vitam ex alia vita, & natura profectos alios gloria servire, alios pecunia, ratiō esse quoddam, qui, ceteris omnibus primitivo habitus, rerum naturam studiosè invenientur: hęc appellare sapientia studiosos. id est, philosophos. & ut illic liberalissimum esset, spectare, & nihil nisi acquirentem, sic in vita longe omnibus studiis contemplationem rerum, cognitionemq; praestare. Nec vero Pythagoras nominis solum inventor, sed rerum etiam ipsaum amplificator fuit. Qui cum post hunc Phliasium sermonem in Italiam venisse, exornavit eam Graeciam, quia magna dicta est, & privatim, & publicè, præstantissimis & institutis, &

atribus. Cujus de disciplina aliud tempus fuerit fortasse dicendi. Sed ab antiqua philosophia usq; ad Socratem, qui Archelaum Anaxagorū discipulum, audierat, nūt enī, motusq; tractabantur, & unde omnia orientur, quoce recepererint: studioseq; ab his fidetur magnitudines, intervalla, cursus acquirebantur, & cuncta cœlestia. Socrates autem philosophiam devocavit ē celo, & in urbibus collocavit, & in domos etiam introduxit, & coegerit de vita, & morib; rebusque bonis, & malis querere. Cujus multiglex ratio disputandi, rerum varietate, & ingenui magnitudo, plantoni memoria, & litteris concreata, i i plura genera efficit diff. in genitum philosophorum. 12 E quibus nūd possitimum conjectari sumus, quo Socratem usum arbitratur, ut nostram ipsi sententiam tegeremus, errore alios levaremus, & in omni disputatione, quid esset simillimum veri, quereremus. Quem morem cum Carneades acutissime copiosissimeque tenuerit, fecimus & alias tāpe, & nūper in Tusculano, ut ad eam consueud nūs disputationem. Et quatinus quidem sermonem superioribus ad te perficiemus libris nūfimus: quinto autem die, cum eodem loco contedimus, hec est propositiū, ac quo disputationem. Non mihi videtur ad beatē vivendum sat posse virtutem? M. At hercule Bruto meo videtur: cuius ego judicium, pacem tu dixerim, longe antepono tuō. A Non dubito. Nec id nūc agitur, tu illum quantum ames; 13 sed de hoc, quid mihi dixi videti, quale sit de quo a te disputeri volo. M. Nempe negas ad beatē vivendum sat posse virtutem? A Propterea nego, m. Quid ad recte, honeste, laudabiles, postremo ad bene vivendum satius est præsidū in virtute? A Cerē satiss. M. Fores igitur, aut qui male viva, non cum inlietū dicere, aut quem bene facere, eum negare beatē vivere? A Quidni pollūnata etiam in tormentis recte, honeste, laudabiliter, & ob eam rem bene vivi potest, dummodo in eligas, quid nūc dicam bene: dico enim, constanter graviter, sapienter, fortiter. Hęc etiam in equalem conjiciuntur, quia vita non adspicit beatā. M. Quid igitur? foliæ beatā vita, quælo, relinquunt extra oīum, impenetrabile carceris, cum constanția, gravitate, fortitudine, sapientia reliquaque virtutes rapiantur ad mortorem, nullumque resculent nec supplicium, nec do-orem? A Tu, si quid es facturus, nova aliqua conquiras oportet. Ita me minime movent non solū quia perulgata sunt, sed multo magis, quia, tanquam levia quadam vita nihil valent in aqua, ita & oīorum ista magis gutta, quam pot. ea delecta. t. Vetus ille chorus virtutum, in equalem impositus, imagines constituit ante oīos cum amplissima dignitate, ut ad eas cursum perfructus, nec eas beatā vita a te deles as passura videatur: cum autem animū ab ista pictura imaginibusque virtutis, ad rem, veritatemque traxeris, hoc nūdum relinquunt, posse quis beatas esse, quādū torquerat. Quamobrem hoc nūc quaramus, virtutes autem noli vereri ne ex postulem, & querantur se à beata vita relietas. Si enim nulla virtus prudens uera, prudens ipsa hoc videt, non omnes bonos esse etiam beatos:

x. Vituperare quodnam etiam parentem. Vi. 1. cc. vii. viii. viii. viii. viii. viii.

2. A quibus vita hominum instruita primis sit. 1. & c. Victor editio, cuius ueroce Pal. quart. quod in eis, primis sit, at præ quibus primis vita hominum instruita sit, quint. instruita primis sit. v. & g. primis sit.

3. Dilectionem etiamne efficerent? [Hoc malumus com. Vi. & Pal. quine ita tamē uenon improbem] scripimus pr. nomen tamē ejus cōfis recentis.

4. Conſacrumque cuiusque serui ego īlīm. Genuina lēc. Vi. 1. cc. vii. viii. deinde Lamb. recepta; amplus in supervacuum comprobatur a qua- tor Pal. solus quart-paululum abireat, sicut unque cultus regis Fab. Vatic. vñq. tāmē enī exurbat.

5. Alii emendi, aut vendendi. 1. Pall. sec. quint. aliis emendā, aliis vendendā.

6. Item nūt quod in mercature quandam cibarizam. Non video cur hec lecto. Nostri producta, Lamb. deinde probata, reicula quibusdam esse debet, illis ut fastidio suo parcant, oggero auctoritatem Fab. ac Vatic. nam certè vulgare non posse acquefere: quod in mercature quandam es-

bittare.

7. Nobis si acquirem. 1. Pall. quart. ad inq; rem.

8. Aude emendare, etiamne quod recidere. 1. Quodam Lamb. tēle legi posse parant, recidere, quod ex Fab. annotavit quoque Gul. el.

9. Inseruenda, etiamne anquid evanescat. 1. Ita citus Lang. in l. t. Offic. & Haec bec quoque V. Et ad. quam isti multi eis non sequentur, mirum mihi accidit. nam & sic cert. ac Vat. in quartiplane om̄. Nam. quādū inquirit. Vulgo inquietans.

10. Erat dimidiat am in tridacnis. 1. Pall. sec. quart. dimidiae terr. domus. 11. Plures guerra effetti di Gentilium. 1. Dil. gebam in crepidinis ducentiū, cujus me nondum p̄cē. tēre potest, ex Pall. sec. ac Pall. cert. quint. Fab. dīg. etentum. quādū in tridacnis.

12. Equibus assūtū possumū confititū sumus. 1. Satis feci mīhi & CL. Grut. nōtō hęc lectio quam tamē ut sollicitare, mōtere me potest. septem mīli. & ed. Vi. in quibus conseruari.

13. Sed de hoc quid mihi dīci. Vat. 1. Ita Vi. c. quīnque Pall. Vatic. vñq. drabes.

tos; multaque de M. Atilio, Q. Capione, M. Aquilio recordatur: beatamque vitam, si imaginibus potius utriquam rebus ipsis placet, contentam ire in equuleum retinet ipsa prudenter, negatque ei cum dolore, & cruciato quidquam esse commune. M. Facilius patior te isto modo agere, etis nquam est praescribere milite, quemadmodum à me disputari velis. Sed quanto, utrum aliquid actum superioribus diebus an nihil arbitremur? A. Accum vero, & aliquantum quidem. M. Atqui, si ita est, profligata jam hæc & pax ad exitum adducta qualiter est. A. Quo tandem modo? M. Quia motus turbulent, iactationes que animorum incitatae & impetu inconsiderato clausæ, rationem omnem repellentes, vita beata nulla in partem relinquent. quis enim poterit mortem aur dolorem metuens, quorum alterum sepe adest aliam semper impendet esse non misere? quid, si idem (quod plerique sibi) paupertatem, ignominiam, infamiam timeret debilitatem, cœcitatem: si denique, quod non singularis hominibus, sed potentibus populis in se conatur, levitatem; pietatem & memorem quicunque beatum in Quod, qui non modo ea futura timet, verum etiam fera, sustinetque præsentem? addit eodem extrema, iustus, orbates. Qui rebus his fractus, agititudine eliditur, potest tandem esse non miserius? quid vero illum, quem libidinibus in frumentum & furentem videmus, omnia rabidi appetentem cum inexplibili cupiditate, quoque affluentius volvantes undique hauriat, eo gravius, ardenterque sicutient, nonne recte intermedium dixeris? quid elatus ille levitate, inquit latitia exultans, & temere gestiens, nonne tanto minore, quanto tibi videtur beatior? ergo, ut hi miseri, sic contra illibati, quos nulli metus terrent, nulla agitudo excedunt, nulla libidines incitant, nulla futilis latitia, exultanteis languidis, siue ciuit voluptribus. Ut maris igitur tranquillitas intexitur, nulla ne minima quidem aura fluctus commovenit: sic animi quietus, & placatus firmatur, cum perturbatio nulla est, qua moveti sunt. Quod si etsi, qui vim fortunæ, qui omnia humana, & quæ cuncte accidere possunt, tolerabilius ducat, ex quo nocturnum eum, nec angor attingat: idemque, si nihil concipiant, nulla effteratur animi nani voluntate, quid est, cur non beatus sit? & si haec virtute efficiuntur, quid est, cur virtus ipsa per se non efficiat beatos? A. Atqui alterum dici non potest, quin si, qui nihil metuant, nihil angantur, nihil concupiscant, nulla in potentia latitia effteratur, beati sint: inquit id tibi concedo: alterum autem jam integrum non est, ut superioribus enim disputacionibus effectuuntur, ratiōne enim perturbatione sapientem. M. Nimirum igitur confecta res est, videtur enim ad exitum venisse qualiter. A. Propemodum id quidem. M. Verum tamen & mathematicum ille est, non est philosophorum. Nam geometria cum aliqua docere volunt, si quid ad eam rem pertinet eorum, quæ ante docuerunt, id lumen pro concessio, & probato: illud modo explicant, de quo ante nihil scripsimus est. Philolophi, quamcumque rem habent in matribus, in eam, quæ convenient, congerunt omnia: et si a hio loco disputata sunt. Quod si ita esset, cur Stoicus, si esset qualitatum, satias ad beatam vivendum virtus posset, multa dicere? cui satis esset, respondere, & scire ante docu-

se, nihil bonum esse, nisi quod honestum esset: hoc probato, consequens esse, beatam vitam virtute esse contentam: & quo modo hoc sit consequens illi, sic illud huic: at, si beatam vitam virtute contenta sit: nisi honestum quid sit, nihil aliud sit bonum. Sed tamen non agunt sic. Nam & de honesto. & de suam bono separatione libri sunt: & cum ex eo efficatur, satis magnam in virtute ad beatam vivendum esse vim, nihil minus hoc agunt separatum, propriis, & suis argumentis, & admonitionibus tractanda quaque res est, tanta prætextum. cave enim putes, qualem in philosophia vocem emissam clariorē, ullum esse philosophia promissum uberioris, aut majoris. Nam quid proficitur? o di boni! **PER****FEC****T****U****R****A****M** se, qui legibus suis paruisse, ut esse: contra fortunam semper armatus: ut omnia præsidia habeat in se, bene, beateque vivendi: ut esset semper denique beatus. Sed videro, quid efficiat. Tantisper hoc ipsum magnissimo, quod pollicetur. 3 Nam Xerxes quidem refutus omnibus præmis, donisque fortuna, non equitatu, non pedestribus copiis, non navium multitudine, non infinito pondere auri contentus, primum proposuit, qui invenisset novam voluntatem. 4 Quod ipse non fuit contentus: neque enim unquam suemans libido. Nos vellem primum elicere possemus, qui nobis aliquid attulisset, quo hoc firmius credremus. A. Vellem id quidem: sed habeo paullum, quod requiram. ego enim afferior, eorum que posuisti, & alterum alteri consequens esse, ut quemadmodum, si quod honestum sit, id solam sit bonum, sequatur beatam vitam virtute confici: sic, si vita beata in virtute sit, nihil esse nisi virtutem humanam. Sed Brutus tuus auctore Aristotele, & Antiocho non sentit hoc, putat enim, & etiam si sit bonum aliquid præter virtutem. M. Quid igitur contra Brutum me distulerum putas? A. Tu vero, ut videbas: nam præfinire non est meum. M. Quid cuicunque agitur consensaneum sit, alio loco. Nam ita mihi & cum Antiocho saepe, & cum Aristotle nuper, cum Athenis imperator apud eum diversata, dissensio fuit. mihi enim non videbatur quisquam esse beatus postea, cum in malis esset: in malis autem sapientem esse posse, si essent illa corporis, aut fortunæ mala. Dicebantur haec, quæ scripti etiam Antiochus locis pluribus: virrum ipsum per se beatam vitam efficer posse, neque tamen beatissimam: deinde ex maiore parte plerasque res nominari, etiam si qua pars abesse, ut viteis, ut validitudinem, ut divitias, ut honorem, ut gloriam: quæ genere, non numero cernerentur: item beatam vitam, & etiam si ex aliqua parte clauderet, & men ex multis majori parte obtinere nomen suum. Hac nunc enucleare non ita necesse est: quamquam non constantissime dici mihi videntur. Nam & qui beatus est, non intelligo, quid requiratur, ut sit beatus: si est enim quod desit, ne beatus quidem est, & quod est maius parte, & nonquamque rem appellari, spes inquit dicunt, est ubi id illo modo valeat. cum vero tria genera malorum esse dicant: qui duorum generum malis omnibus urgeatur, ut omnia ad versa sint in fortuna, omnibus oppressum corpus, & confessum doloribus, huic paullumne ad beatam vitam decesse dicemus, non modo ad beatissimam? hoc illud est, Eeee z quod

Palaeo Var ed. V Ch.

7. Alter malorum cingulatum esse.] Revocavi lectionem hanc ex emendatione sismi ante omnes editiones Vetus. quæque Pall. Var. Fab. vulg. Edalernum evanuit.

8. Estim sibi ipsum aliqd præter. Quaror Pal., nam in quartæ hæc definit, postea etiam usq; eum ad quid.

9. Estim in aliqd pervertendre.] Invito & fremente Anconitanu

ita legendom, nam i. c. *avbaolia* & n. m. gentis contradicendi

studio Decr. a. c. 2. observationum in Criticos, I. piso obversat corru-

ta, canem & vertus & veculi sibi morum librorum conspiratio plus

potius quam illius Citticomastis velim. Haec autem habet Pall. et

quod Vetus Fab. vulgo ex glossa clauderet. in Pal. quid est claudere in

Pal. quid est decideret, vult glossem a. actions.

10. Unquamque rem apellat.] Quæque Pall. patet.

1. 2.

quod Theophrastus sustinere non potuit. Nam cum struisset, verbera, tormenta, cruciatus, patris eversiones, exilia, orbatae magnam vim habere ad male, misere que vivendum, non est aulus elate, & ample loqui, cum humiliter, demissaque sentiret. Quam bene, non quantatur; constanter quidem certe. Iteque mihi placere non solet, consequentia reprehendere, cum prius concesseris. Hic autem, elegantissimus omnium philosophorum, & eruditissimus, non magnopere reprehendit, cum tria genera dicunt bonorum: vexator autem ab omnibus, primum in eo libro, quem scriptum de vita beata, in quo multa disputat, quamobrem is, qui torqueatur, qui crucietur, beatus esse non posse, in eo etiam putare dicere, ut fortioram, beatam vitam non adscindere. Non usquam id quidem dicit omnino, sed, quae dicit, idem valent. Possumus igitur, cui concesserim, in malis esse dolores corporis, in malis, naufragia fortunæ: huic fuscensero dicenti, non omnino bonos esse beatos, cum in omnes bonos ea, quæ illæ in malis numerat, cadere possint: vexator idem Theophrasta & libris, & scholis omnium philosophorum, quod in Callisthone suo laudari illæ tententiam.

Vixam regis fortuna, non sapientia.

Negant ab illo philosophi quidquam dictum esse languidius, rectè id quidem: sed nihil intelligo dici potuisse constantius. Si enim tot sunt in corpore bona, tot extra corpus, in casu, atque fortuna: nonne consentaneum est, plus fortunam, quæ dona rerum sit & exteriarum, & ad corpus pertinentium, quam coniunctum, valere an malum. Epicurus imitar, qui multa præclaræ sapientie dicunt, quam enim sibi constanter, convenienterque dicat, non laborat. Laudat temetum victimum. Philosophi id quidem: sed si Socrates, aut Antisthenes dicceret, non is, qui fuimus bonorum voluntatem esse dixerit. Negat, usquam jucunda pessima vivere, nisi idem honeste sapienter pessime vivat. Nihil gravius, nihil philosophia dignius nisi idem hoc ipsum, honeste, sapienter, justè, ad voluptatem referret. Quid melius, quam fortunam exiguum intervenire sapientiæ? id hec is nedicit, qui, cum dolore, non modo maximi unum malum sed solum malum etiam dixerit, toto corpore optimi possit doloribus acerrimis, tum cum maxime contra fortunam glorietur? quod idem melioribus etiam verbis Metrodorus. Occupatus, inquit, resorsus, atque cepit: omninoque aliis tuos interclusi, ut ad me admirare non posset. Præclarè, si Aristo Chius, aut si Stoicus Zeno dicceret, qui nesciis turpe esset, nihil malum ducaret. Tu vero, Metrodore, qui omnino bonum in visceribus, medullisque consideris; & definitis, summum bonum firma corporis affectione, explorataque iure consenseris fortunam aditus interclusi? quomodo? isto enim bono jam expolari potes. Atqui his capiuntur imperiti: & propter hujusmodi sententias, itorum hominum est multum tuto. Acutè autem disputantis illud est, non quid quisque dicat, sed quid cuique dicendum sit, videre. Velut in ea ipsa sententia, quam in hac disputatione suscepimus, omnino bonos semper beatos volumus esse. 2. Quid dicam bonos, peripicum est. omnibus enim virtutibus instructos, & ornatos, cum sapienter tum viros bonos dicimus. Videamus, qui dicendi sint beatitudinem hos existimus, qui sint in bonis, nullo adjuncto malo. Neque ulla alia huic verbo, cum beatum dicimus,

3. subiecta notio est, nisi, secretis malis omnibus, cumalata bonorum complexio. Hanc assequi virtus, si quidquam præter ipsam bonam est, non potest aderit, enim malorum, & si mala illa docimus, turba quædam, paupertas, ignoratio, humilitas, solitudo, & amissio luxuriæ, grave doloris corporis, perdita valitudo, debilitas, cæcitas, interitus patia, exilium, servitus. 4. Denique in his tot, & tantis, atque etiam quæ plura possunt accidere, potest esse sapiens, nam haec causas importat, qui in sapientem potest incurrere. at si mala sunt, quis potest præstare, sapientem semper beatum fore, cum vel in omnibus his una tempore esse possit? non igni facile concedo neque Bruto meo, neque communibus magistris, neque veteribus, Atticis, Ariofeli, Speusippo, Xenocraei, Polemoni, ut cœda, quæ supra enumeravimus, in malis numerent, inde dicant semper beatum esse sapientem. 5. quod scripsit his delectat insignis, & pulcher, Pythagora, Socrate, Platone dignissimus, inducans animum, illa quorū plenior exponunt, virtutem, valitudinem, poichititudinem, divitias, honores, opes contempnentes, sicut, quæ haec contraria sunt, provocato ducere. Tum poterunt clarissimi ma voce profici, te si que fortuna impetu, nec multitudinis opinione, nec dolore, neque paupertate terri, omniaque libi in lese illæ possita, neque esse quidquam extra suam potestatem, quod ducent in bonis. Neque hunc & hæc loqui, quæ sunt magnitudinam, & alti viri, & eadem, quæ vulgus, in malis, & bonis numerant, concedi uillo modo potest: quæ gloria communius Epicurus exortatur. Cum etiam, si ois placet, videntur semper sapientes beatus. Hic dignitate hujus sententia capitur, sed numquam id diceset, hispe se adiret, quid est enim, quod minus conveniat, quam ut is, qui vel sumum, vel solum malum dolorem esse dicat, idem censeat, Quam hoc suave est, tum cum dolore crucietur, disturbum esse sapientem? Non igitur ex singulis vocibus, philosophi spectandi sum, sed ex perpetuitate, atque constanza. A. Adducis me, ut tibi afficiar. Sed tua quoque vide ne desideretur constanter. M. Quoniam modo? A. Quia legi tam nuper quartum de finibus. In eo mihi videbare, contra Catonem disserens, hoc velle ostendere, quod nobis quidem probatur, inter Zenonem, & Peripateticos nihil præter verborum novitatem interesse. Quod si sit, quid est causa, quin, si Zenonis ratione consentaneum sit, latissimam vim in virtute esse ad beatitudinem vivendum, liceat idem Peripateticis dicere? rem enim opinor spectari oportere, non verba. M. Tu quidem tabellis obsignatis agis mecum: & testificaris, quid dixerit aliquando, aut scripserit. Cum alii isto modo, qui levibus impositis disputationi, Nos in diem vivimus: quod cum nos nos animos probabilitate percussit, id dicimus, itaque sibi sumus liberi, veritatem, quoniam de constanza paulo ante diximus, non ego hoc loco id quærendum puto, verum sit, quod Zenoni placuerit, quodque ejus auditori, Aristoni, bonum esse solum, quod honestum est: fed, s' sita est, tum ut hoc totum, beatè vivere, in una virtute poneret. Quare deinceps hoc sane Bruto, ut sit beatus semper sapiens, quam sibi conveniat, ipse videtur. Gloria quidem hujus sententia quis est illa viri dignior? nos tamen teneamus, ut in idem beatissimum, eti Zeno Cittius, advena quidam, & ignobilis, verborum opifex.

7. In etiam beatam vitam non ascindere. Non usquam id. Quod conseruare, non crepundis, & scindere, hic legendum esse extitro jam compertio in Vat. & lib. Mercator, ut Ovid. Metam. I. (x. v. 5. p. restitu.) & omnino præmissa videtur lectio: nam libri variæ variant, ali non scindere, Fab. assinger.

2. Quod dicam bene perspicuum est. I. a male: etiam Vat. & quinque Pal. Fab. & alio quedam cod. licet ab prosectorum damnatur, & vulgo quædam locis.

3. Subiecta notio est, Pall. cert. pr. subiecta.

4. Si mala sua docimus, Vat. cod. & sic reget Lamb. Pall. sed. tenu. Vat. vulgo docimus.

5. Amisisti seruum. 6. Quid sit effett pro conatibus meis in Crepusculis. Hic vero miror Guliel. cogitans expoundit: si fuerit glossum præ hoc narrare ipsam reponere, non sum.

6. Denique in huius & tamq. arguitur quæ plura possunt accidere. Lamb. certius dicit a conjectura doctis leges, ad quæ etiam plura possunt accidere. Pal. amen feci. Vat. atque etiam plura possunt accid. Pal. quart. arguitur quæ plura possunt accid. Fab. & quæ etiam plura possunt accid.

7. Quod si circulus hic delectat insigne. 8. Hoc ingenscent Pal. quart. & Vat vulgo, quæ si circulus.

8. Si ita efficitur usque hoc seruum. 9. Vat. delect. & non.

opifex, insinuasse se in antiquam philosophiam videatur. Huius sententia & gravitas à Platoni auctoritate repetatur. apud quem sepe hoc oratio usurpata est ut nihil prater virtutem diceretur bonum: velut in Gorgia Socrates, cùm esset ex eo qualitum, Archelaum Perdicce filium, qui tum fortissimum habebatur, nonne beatum putaret? Huius fīs, inquit, et nūquam enim cum eo collēctus sum. et Antū pā tu aliter id leite non potes? nullo modo. Tūgitor ne de Persia um quidem rege: agno potes dicere, beatus ne sit? an ego possum, cum ignorem, quam sit deus, quam vir bonus? Quid? tu in eo sitam vitam beatam putas? Ira proflus existimō, bonos, beatos: improbos, miseris. miser ergo Archelaus? certe, si injūtias. Videatur omne hic beatam vitam in una virtute ponere? Quid vero in epi aphio? quo modo idem? Namvis tiro inquit, et scīps apta sunt omnia, que ad beatitudinem ferunt, nec superflua aitiora in aut bono casu aut contrario perdere se alterius evocat. Et errare cogantur: hinc optimè vivendū comparata est. Hic est ille moderatus, hic fortis, hic sapiens, hic & clementis & cedentibus cum reliquo commodo, tum maxima libertate parebit & obedit praeceptis vestris.

Nqua enim latabitur unquam, nec moribit nimis,

Quod semper in se ipso omnem spem reponet sua.
Ex hoc igitur Platoni quali quodam sancto, angustisque fonte nostra omnis manabit oratio. unde igitur rectius ostendam possumus, quām à communī parente natura: quæ quidam genit, non modis animal, sed etiam in quod ita omnia esset terra, ut stirpis suis niteretur, in suo quodque genere perfectum esse voluit. Itaque & arbores, & rives, & ea, quæ sunt humiliora, neque se tollere a terra possunt: alia semper videntur: alia hieme nudata, verò tempore perfecta fronde cuncta: neque est ullum, quod non ita vigeat interior quodam motu, & suis in quoque seminib⁹ inclusis, ut aut flores, aut fruges fundat, aut bacis; omniaque in omnibus, quantum in ipsis sit, nulla viimpende, perfecta sit. Facilius verò eriam in beneficiis, quod his sensibus a natura est datus, vis ipsius naturæ perfici potest. Namque alias bestias natus, aquarum incolas esse volunt: alias, volucres, cœlesti liberi, serpentes quædam: quædam esse gradientes, earum ipsarum partim folivagis, partim congregatis, & immaneis alias, quædam autem ciceras, nonnullas abditas, teraquectis atque eam quæque iuueni tenet in unus, cum in dispari animantis vita in transire non possit, manet in lege naturæ. & ut bestia aliud alii præcipui à natura datum est, quod suum quæque retinet, nec discedit ab eo: sic homini multo quiodam præstabilitis: eis præstantia debent esse, quæ habent aliquam comparationem. Humanus autem animus, deceptus ex mente divina, cum alio nullo, nisi cum ipso deo, si hoc fas est dictu, comparari potest. Hic

igitur, si est excusus, & si ejus actes ita curata est, ut ne exaceretur erroribus: si perfecta mens, id est, absolu: ratio. & quod est idem virtus. Et, si omne beatum est, cuius nihil deest, & quod in suo genere expletum, atque cumulatum est, idque virtus est proprius: certe omnes virtutis compotes, beatissimi sunt. Et hoc quidem mihi cum Bruto convenit, item cum Aristotele, Xenocrate, Speusippio, Polemone. Sed mihi videbunt etiam beatissimi: quid enim deest ad beatitudinem ei, qui confidit suis bonis? & aut, qui diffidit, beatos esse quipotest? At diffidat neceesse est, qui bona dividit tripartito. Quo enim poterit aut corporis firmitate, aut fortunæ stabilitate confidere? arqui, nisi stabile & fixo per permanente bono beatus esse nemo potest. Quid ergo ejusmodi r̄forum est? ut mihi Laonis illud dictum in hos cadere videatur: qui glorianti cuiusdam mercatori, quod multis navis in omnem oceani maritimam dimisisset. & Non sicut optabile quidem ista, inquit, studentibus apta futura. An dubium est, quoniam nihil sit habendum & in eo genere, quo vita beata complectitur, si id possit amitti? & nihil enim interare se, nihil extingui, nihil cadere debet eorum, in quibus vita beata consistit. nam qui timebit, & ne quid ex his deperdat, beatus esse non poterit. volumen enim, cum, qui beatus sit, tutum esse, inexpugnabile, sapientia, arque munitionem, non ut parvo metu præditus sit, sed ut nullo. Ut enim innocens sis dicitur, non qui leviter noet, sed qui nihil occit: sic sine metu is habendum est: non qui parva metuit, sed qui omnino metu vacat: quæ est enim alia fortitudine, nisi animi affectio cum in adeudo pericula, & in labore ac dolore patiens, tuta procul ab omni metu? Aique hæc certè non ita se habent, nisi omne bonum in una honestate consistet. Qui autem illam maximè optaram, & expeditam securitatem securitatem autem nunc appello, vacuitatem & agititudinis, in qua vita beata posita est, habere quisquam potest, cui aut adsit, aut adest possit multitudo malorum: qui autem poterit esse celus, & eternus, & ea, quæ homini accidere possunt, omnia parva ducens, qualem sapientiem esse volumen, nisi omnia sibi in se posita censemur. Lacedæmonii Philippi minitanti per literas, fe omnia quæ conarentur, prohibetur, quæ liverunt, num se efficiamur morte prohibitus: viris, quem querimus, non multo facilis tali animo reperiatur, quæ civitas universa: quid ad hanc fortitudinem, d. quæ loquimur, temperantia adjuncta, quæ sit moderatrix omnium commotionum? quid potest ad beatitudinem deesse ei, quem fortitudo & agitudo, & à metu vindicet: temperantia tum à libido avocet, tum insolenti alacritati gestre non sinat? Hæc efficiere virtutem ostendem, nisi superioribus diebus essent explicata. Atquæ cum perturbationes animi, miseris, sedationes autem, viam efficiant beatam: duplexque ratio perturbationis sit, quod agitudo, & metus, in malis opinatis: in bonorum

Eccc 3 autem

1. Nequæcumq; cum ei collēctus sum. Ita quatuor Pal. Vat. Fab. vel antiquissimis verbis finitis contentum est.

2. Autem in ea aliis.) Pal. quinque Fab. deinceps illa verba. Ait re?

3. Quoniam dicitur quoniam vir bonus? I. & V. & quinque Pal. item Fab. pericula alias hæc in edd. vulgaribus cernuntur, quæ ignorem, quæm faciat?

4. Unde igitur rectius sed eti pessimum.) Absolutus quæ bestiam, certe immobile oportet approba videtur duorum optimorum. hic locum, tertius quartus scripturam vulgo agitatur, sic rectius.

5. Et siue nōque sumus bus inchofis.) Hoc recte Lamb. & ita Pal. Vat. Gryph. I. & vñl. sive nōque feminis inchofis. Pal. autem sec. in una propositim linea.

6. Unde cœteris eti pessimum.) Hoc quia conspexi in quinque Pal. deinde competit in Fab. Vat. adm. ital. & act. acut.

7. Quod est idem rectius.) Sic habetur in ed. V. & quinque Pal. Fab. Vat. vulgo quæ pessimum, quid rectius.

8. Aut qui diffidat beatum est quæ proficit? Ita omnia ignorantur ab Fab. & Pall. ec.

9. Ut mihi Lacedæmon illud dictum in hos cadere videatur. Nescio quid velet Pal prius Fab. exhibentes, in recaderet, quod ne te, elector, minimus fraudarem, annotare libuit.

10. Non sicut optabile quidem ista inquit.) Concine hoc ita. Vicit cum Pal. sec. et quart. Vat. Fab. ceteroquin, Non sicut optabile illa quidem est, ergo.

11. In eo genere, quæ via beatæ complectitur.) Quia non intellexerunt, aut ad suas normas Grammaticas exegerunt, corruerunt hunc locum recte ergo à Dion. Lamb. nitor suo redonatus; & sic habetur in Pall. tert. quart. quint. Pal. nec ipso Vat. in quoq; recte quæ via, vulgo, quid recta v. comp.

12. Nihil enim intransfertur.) Quid appellent eos nescio, qui V. & ed. castigatisimam & terribilissimam posteriores, aut fastidierunt, aut neglexerunt, quæ & hic locus ingento iuo rectius in aliis adverbis correlative genio depravatus a interverbis remansit, ut & in Pal. pr. tert. quart. quint. in Fab. est recte, vulgo intransfertur.

13. Ne quid ex his deperdat, Fabr. disputat.

14. Non qui parva metus, Ita quoque recte V. & cum Pall. quinque vulgo, non qui parva metus.

erore, latitia gestiens, et libidoque versetur: eum omnia cum consilio, & ratione pugnat: his ruitam gravibus concitationibus, tamque ipsis inter se dissidentibus, atque distractis, quem vacuum, solutum, liberum videris hunc dubitabis beatum dicere? atqui sapientem semper ita affectus est. semper igitur sapiens beatus est. atqui etiam omne bonum, latibile est: quod autem latibile, id praedicandum, & praeferendum: quod tale autem, id etiam gloriosum, & vero gloriosum, certe laudabile: quod autem laudabile, propter etiam honestum: quod bonum legitur, id honestum. At quae bona numerant, ne ipsi quidem honesta dicunt. solum igitur bonum, quod honestum, ex quo efficitur, honestata una visum considerari beatam.

Non fuit igitur ea bona dicenda, nec habenda, quibus abundantem licet esse miserrimum. An dubitas, quin primitus valitudine virtibus, forma, acerbitate, integerissimisque tenibus, addet etiam filibus, perniciatem, & velocitatem, de divitias, honores, imperia, opes, gloria, si fuerit is, qui haec habet, injunctus, intemperans, timidus, habet ingenio, atque nullo: dubitabilium enim miserum dicere? qualia gaudiaria bona sunt, quae qui habeat, miserum esse possit? videamus, ne, ut accusus ex suis genitis granis, sic beata vita ex sui similibus partibus efficeretur. Quod si ita est: ex bonis, qua sola honesta sunt, efficiendum est beatum, ea mixta ex dissimilibus si erunt: honestum ex his effici nihil poterit. quo detracto, quid poterit beatum intelligi? etenim quidquid est, quod bonum sit, id experendum est: quod autem experendum, id certe approbadum: quod vero approbaris, id gratum acceptumque habendum. ergo etiam dignitas ei tribuenda est. quod si ita est: laudabile sit necesse est, bonum igitur omni laudabile, ex quo efficitur, ut, quod si honestum, id sit solum bonum. Quod si ita tenebimus: multa erunt, quae nobis bona dicuntur necesse est: candiduli dentes, venusti oculi, color iuavis, & ea, & quae Anticla laudat Ulyssi pedes abluens, tentudo orationis, mollitudo corporis, ea si bona ducemus, quid erit in philosophi gravitate, quam in vulgi opinione, stultorumque turba, quod dicatur, aut gravius, aut grandius? At enim eadem Stoici praeposuimus, vel producta dicunt, que bona isti. Dicunt illi quidem sed hi, vitam beatam complevi negant: hi autem sine iis esse nullam putant: aut, si sit beatia, beatissimam certe negant. Nos autem volumus beatissimam: idque nobis Socratis illa conclusione confirmatur. Sic enim princeps ille Philosophus disserebat. Qualis igitur animi affectus esset, taliter esse hominem: qualu autem ipse homo esset, taliter eussisse orationem: orationi autem facta similitudine, facta utam. Affilius autem animi in bono viro laudabilis, & in vita igitur laudabilis bona vira & honesta. Ergo, quoniam laudabilis, ex quibus honorum beatam vitam esse, concluditur. Etenim, pro decoro, atque hominum fidem, parvumne cognitum est superioribus nostris disputationibus, an delecta-

tionis, & otii consumendi causa locuti sumus, sapientem ab omni concitatione animi, quam perturbationem voco, semper vacare, & temper in animo esse placidissimam pacem? vir igitur temperans, conitans, sine meo, sine agitacione, & sine alacritate ulla, sine libidine nonne beauit? at temper sapientis talis: temper igitur beatus. Jam vero qui potest vir bonus non ad id, quod laudabile sit, omnia referre, quae agit, quaque sentit? refert autem omnia ad beatam vivendum. beata igitur vita laudabilis, nec quidquam sine virtute laudabile. beata igitur vita virtute constituitur. Atque hoc sic etiam concluditur. Nec in infera vita quidquam est praedicable, aut glorificandum: nec in ea, que nec infera sit, nec beata. Et est in aliqua vita praedicable aliiquid, aut glorificandum, ac praeseferendum: ut Epaminondas, Consilium nostrum tamen est, attonsa Laconem: ut Africanus,

A sole ex oriente, supra & Marti paludes,
Nemo est qui facta aquisperare queat.

Quod si beata vita, gloriosa, & praedicanda, & praeseferenda est, nihil enim aliud, quod praedicandum, & praeseferendum sit. Quibus potius, intelligi? quid sequatur? & quidem, nisi ea vita beata est quae ei eadem honestum, certe facebuntur esse melius. Ita erit beata vita melius aliquid, quo quid potest dici pervertitur? quid; cum facientur fatigati magnam vim esse in virtutis ad inferam vitam, nonne fatigandam est? & candeat vim in virtute efficaciter beatam vitam? contraria enim contraria sunt consequentia. Quo loco quoquo, quam vim habeat libra illa Critoi, qui cum in alteram lancem animi bona imponat, in alteram corporum, & externa: tantum propendere illam boni lanceam posset, ut terram, & maria deprimit. Quid ergo aut hunc prohibet, aut etiam Xenocratem illum gravithimum philosphorum, exaggerante tantopere & virtutem, extenuantem cetera, & abdiciente, in virtute non beatam modo vitam, sed etiam beatissimam ponere? quod quidem nihil in virtutum instrumentis consequatur, nam in quem cadit agitatio, in cunctis metibus cadere necesse est, etenim metus futurae agitacionis sollicita expectatio. In quem autem metus, in cunctis formido, timiditas, pavor, ignavia. Ego rotrumque vincatur interdum, nec poterit ad tepraecepit illud Atrepi pertinere,

Prinde ita parentem seu vita, ut vineresciant.

Hic autem vinceretur, ut dixi: nec modo vinceretur, sed etiam serviet. 11 At nos virtutem semper libertam voluntam, semper invictam. Quae nisi sunt, subiecta virtus est. Atque illi in virtutis iatis ei gratia debent vivendum, iatis est etiam ad beatem. iatis est enim certe in virtute, ut fortiter vivamus. Ut fortiter, etiam ut magna animo, & quidem ut nulla re umquam terreamur, temperque firmus invicti. Sequitur, ut nihil peccaret, nihil debet, nihil obsteret. Ergo omnia profundenter, aboliuit, propter, igitur beatam. Satis autem ad fortiter vivendum virtus potest latissimo etiam ad beatem. Etenim si stultitia, eti adcepit eti quod concupivit, numquam le tamen fatis consecutam posset: sic sa-

pientia.

3. Ibi: deque versetur, cum omnia.] Ex V. & ed. h. rectrix & Pal. quinque. Vat. atque rectrix, cum hoc omnis.

2. Quae Anticla laudat.] Hoc nomen omnes codi. preferunt, tam pal. tom. ii, quos Vick adh. bl. in editione fecit. nec si in Homero non est, concordum quoque ex Ciceronis monumento ex scalpendum. vulg. Eusebia ecclesiarum Septenarium trochaicum ex veteri poeta hinc contulit Gal.

Lentuenda oratione, molitudo corporis.

3. Vita igitur laudabilis boni viri & honesta. Ergo quoniam.] Et distinctionem & lectionem Vicki, qui cum facilius quinque Pal. Fab. Vat. sequitur sum. vulg. b. viri honesta reg. quoniam. &c.

4. Et circa coniuncti serfa locis summe.] Pal. sec. nec sit & confundendi, nihil recipit glossam.

5. Sunt alatissimula fab. adscindit.

6. Massi paludis.] Pall. pr. quart. metides, & unde non inceptum cum Her. Columna in Ennius massis plato, fecerit.

7. Qui facta aquisperare queat.] Ita scripsi plurimis libris frustis: nam in Tolentino, pal. quart. Vat. provocabulum me dispater. aquiperare vero posui: ex ed. Venetia Vick pal. sec. tert. quart. Vat.

8. Eadem enim in virtute esse ad beatam vitam.] Tres pal. priores, rim. virtutem ex quart. secundum vero esse ad beatam vitam.

9. Virtutum, extenuantem cetera.] Demoscopulam & auctoritatem pal. quinque ac Vat. in quo praecepsa sunt operis led in quart. pro extenuantem extenuantem.

10. Ut idem in invicta interdum, nec posset.] His illud supervacuum post intradum, nec est. dum quatuor pal. Fab. Vat. denique ed. Vick.

11. At nos virtutem semper.] Pal. sec. tert. quart. Si nec antem dixit Vick, ed. mihi animo giro.] Simi-

piem semper eo contenta est, quod adest, neque eam umquam fuit
panes. 1. Similiter putas C. Lælii unum consulatum fuit.
ie, & cum quidem cum repulsa (sic cum sapientis, & bo-
nis viri, qualis ille fuit, suffragus præterit, non populus
à bono consule potius, s quam ille à bono populo repul-
sam tenuit, suffragus præterit) sed tamen utrum mille, te,
si potius esset, semel, ut Lælium, coniulet, an ut Cin-
nam, quater? non dubito, tu quid responsum sis. Ita
que video, cui committam. Non quemvis hoc idem in-
terrogaret, responderet enim alius fortasse, se non mo-
do quatuor consulatus uni anteponere: sed unum diem
cum multorum, & claverum virorum totis atavibus. Lælius si
digno quem attulisset, pœnas dedisset, at Cinna, colle-
gialis, consulis, Cn. Octavii, præcidi caput jussit, P. Cras-
ti, L. Cætius, nobilissimorum hominum: quorum virus
fuerat domi, militiaque cognita. M. Antonii, omnium e-
loquentissimi, quos ego audierim. C. Cætius, in quo mihi
videtur talis specimen humanitatis, fatus, suavitatis, lepo-
rit. Beatusne igitur, qui hos interfecit? mihi contraria non
solus eo videtur muter, quod ea fecit, sed etiam quod ita
se gestis, ut ea facere eriliceret. Eti pccare nemini dicit, sed
semonis errore labitur. id enim licet dicitur, quod
euque conceditur. Urum tandem beatior C. Marius,
cum Cimbriæ victoria gloriatur cum collega Cato
communicavit, pñx altero Lælio. 4 nam huius illum di-
co binimum) an 5 cum civili bello vitor, iratus, necel-
latis caroli deprecantibus non semel respondit, sed rap-
pioriat, in quo beatior ille, qui huic nefaria voci
paruit, quam is, qui tam scelerate imperavit, nam cum
accepere, quam facere prestata injuriam: tum morti jam ipsi ad-
ventanti paulum procedere obviam, quod fecit Ca-
tulus, quam, quod Marius, talis viri interitus ex suis ob-
ructe consulatus, & contumaciam extremum tempus tra-
xit. Duode quadraginta annos tyrannus Syracusorum
fuit Dionylius, cum v. & xx. annos dominatum
occupavil. Quia pulchritudine u. bem, quibus autem
opibus præstat, levitate oppretens tenuit civitatem?
Aiqui de hoc homine à bonis auctoribus sic scriptum ac-
cepimus, summam fuisse ejus in virtute temperantiam, in
rebusque geroendis virum acrem, & industrum, eundem
tamen maiesticiam natura, & iniustum. 6 Ex quo omni-
bus, bene veritatem intuentibus, videri necesse est miseri-
cum ea enim ipsa quæ concupierat, ne tum quidem,
cum omnia se posse censebit, consequbatur. Qui cum
elegit bonis patribus, atque honesto loco natus (isti id
quidem alias alio modo tradidit) 7 abundaretque aqua-
rium familiaritatibus, & confuetudine propinquorum;

habere etiam more Grecia quoddam adolescentis amore
conjunctos: credebat eorum nemini, sed iis, quos ex fa-
miliis locupletum servos delegerat, quibus nomen ser-
vitutis ipse detrahexat, & quibusdam convenis, & teris
barbaris, corporis custodiæ committebat. Ita propter
injustam dominatus cupiditatem 9 in carcere quodam-
modo ipse se incluserat. Quin etiam ne toniori collum
committeret, 10 tondere filias suas docuit. Ita sordido,
anciliarique artificio regis virginis, ut tonsuriculæ, ton-
debat barbam, & capillum patris. Et tamen ab iis ipsis,
cum jam essent adultri ferrum removit, instituitque; us
cendentibus juglandium putaminibus barbam sibi, & ca-
pillum adserente. Cumque duas uxores haberet, Ari-
stomachen, civem suam, Dotidem autem Locrensem, sic
noctu ad eas ventitabat, 11 ut omnia speculeretur, & per-
scrutaretur ante. Et, cum fossam latam cubiculari lecto
circumde disset, ejusque fossa translatum ponticulu ligneo
conjunctione: cum ipsum, 12 cum forem cubiculi clas-
serat, detorquet. Idemque cum in communib[us] sugge-
stis confiseret non auderet, concionari ex turri alta sole-
bat. Atque is cum pila ludere velet (studioso enim id fa-
cietabat) tunica[m]que poneret, adolescentulo quem ama-
bat, tradiisse gladium dicitur. Hic cum quidam familia-
ris iocans dixisset: Huc quidem certe vitam tuam committis:
arriuisceque adolescentis: utrumque jussit interfici: alic-
etum, quia viam demonstravil interimendi sui alterum,
quia id dictum risu approbavil. Atque eo facto sic do-
luit, ut nihil gravius tulenter in vita: 13 quem enim vche-
menter amarat, occiderat. *Sed isti animus in contrarias pat-
tes impotentium cupiditates. Cum h[oc] oblectus sis, illi
est repugnandum.* 14 Quamquam hic quidem tyrannus ip-
se judicavit quoniam esset beatus. Nam cum quidam ex eius
affiliatoribus Damocles, commemoraret in sermone co-
pias ejus, opes, majestatem, dominatus, rerum abundantiam,
magnificentiam, ædium regiarum: negaretque um-
quam beatorem quemquam fuisse: Visne igitur, inquit,
Damocle, quoniam haec vita delectat, 15 ipse eandem de-
gustare, & fortunam experiri mesm: cum se ille cupere di-
xisset, collocati jussit hominem in aureo lecto, strato pul-
cherrimo, textili stragulo, 16 magnificis operibus picto:
abacosque complutreis ornavit argento, auroque cælato.
Tunc ad mensam eximiam summa pueros delectos jussit con-
fertere, 17 eosque nutum ejus intuentis diligenter ministrare.
Adseruit unguenta, corona: incendebantur odores:
mensa conquitisimis epulis extruebantur. Fortunatus
sibi Damocles videbatur. In hoc medio apparatu fulgētem
gladium è lacunati, 18 leta equina aptum, demitti jussit. ut
Eeee 4 impe-

1. Similiter p[ro]p[ter]e Lælii unum consulatum.) Et hoc ita V. & cum quin-
que Pal. Vat. vulg. p[ro]p[ter]e.

2. Sic i[n] sapientiæ viri. Melius lic Pal. or. cert. quint Fab. q[uo]d inclinante
quatuor Vac. p[ro]p[ter]e unica literula delecta quam Lamb. & p[ro]p[ter]e sapientis
aut vulg. p[ro]p[ter]e.

3. Quam id est deus p[ro]p[ter]e repulsa fort.) Correctores, quibus nichil invi-
nit, fruenter hic vanitatem suam, quippe ex hac genitudo fecerunt
exempli p[ro]p[ter]e Eugenius illi habent Pal. quatuor, nam quoniam degenerata
in abusus consule p[ro]p[ter]e quoniam id est ab uno populo repulsa fort. & agit
præmissum, item Fab. 22. Vat. modo dicitur quint V. & ed. adjectio[n]e
p[ro]p[ter]e fort. & vulg. p[ro]p[ter]e.

4. Non hinc dum dices similitudinem. Redox: b[ea]tū hanc lectio[n]em ex
Pal. p[ro]p[ter]e. et cert. quinque concinnorem alijsnam hanc illi dicit.

5. Cia r[ati]onib[us] p[ro]p[ter]e. iller[um] iuste. Consideretur lectio Pal. quart bellu-
m illi r[ati]onib[us] r[ati]onem.

6. Ex grecisnam lenore: tamen intrusione. Pal. quint. T[em]p[or]e bene de eti-
p[er]t good for religione, veritate & noti & Grecis & Latinis re-
g[is]ta.

7. Abundaretque aquilem familiaritatibus. Suf[er]i copulam & eva-
nidad quoque in alia codice Pal. quin Fab. 1 al. quart. & Vat. abun-
daret familiæ arbus.

8. Et subducent, conuenit & feru barbaris. Alii ex conjecturâ ex fer-
mata. Pal. sec. quart. conuenit feru: unde quint. conuenit feru.

9. In carcere quodammodo ipse se incluserat.) Pal. quart. in carcere, ne-
veront octo milles à bonis auctoribus haec alterari.

10. Tindere filias: as donec. 11 Pal. iterum quart. ex tendere.

11. Usus sapientiæ viri.) Idem perspectuatu. Plin. I. viii. c. 26. Re-
cente avundinum ceu: ex perspectuatu quod si ramen p[ro]p[ter]e.

12. Cum fuisse ei biens cl[er]es feras.) Ita Lact. citari 1. 4. annotat Guliel.
laudantque etiam Pal. sec. tert. quatuor Fab. Vat. alius forte.

13. Quem non reprehenderet amari, occidat.) 1. a polt Vi. & Lamb. ver.
cod. Quinque Pal. Fab. Vat. vulg. amores.

14. Quamquam hic quidem tyrannus ipse indicavit.) Multis verborum
velitatis onibus defendat suum licet in die: Lamb. m[od]i potiores fe-
ten. arii sunt Pal. sec. tert. quart. Vat. Gryph. Vi. t. ed.

15. I. eadem digestare.) Fab. deponit ipsam eandem. laudo scriptu-
ram Pal. quart ac Vat. ipse eadem digestare.

16. Magis sive sp[irit]us p[ro]p[ter]e.) Pal. quart. p[ro]p[ter]e.

17. Ego tu autem illius invenies.) Q[ui] d[icit] ben[em] sit his se dispu-
tationibus in nostris emendat onibus, restringend im di[ctio]nem o. P.
V. & q[uo]d nun[ca] locum receperimus ut & Pal. tert. quart. Fab. vu[er]go
ad nostrum illius invenies.

18. Et eti p[ro]p[ter]e ap[er]tum domini justis. Vulgo, appr[ovi]sum ex glossâ nept[er]
sed ita nos V. & cum Lamb. quomodo & Pal. tert. quart. Fab. Vat.
& sic quoque citat hunc locum in loco Æd. Man. seu Thesau[ro] in-
gen[is] Latinæ Venetius imprepro Ald. Man.

impenderet illius beati cervicibus. Itaque nec i pulchros illos ministriores adspiciebat, nec plenum artis argentum: nec manus porrigebat in mensam: jam ipsa defuebant coronæ: denique exoravit tyranum, ut abire licet, quod jam beatus nolet esse. Satane videtur declarasse Dionysius, nihil esse beatum, 2. cui semper aliquis terror impendeat? Atque ei ne integrum quidem erat, ut ad justitiam remigrarer, civibus libertatem & iura redderet. Iis enim se ad olefensim improv. da ætate irriterat erratis, eaque commiserat, ut silvus esse non posset, si sanus esse compliceret. Quantopere vero amicitias desideraret: quarum inuiditatem extimescebat, declaravit in Pythagoreis duobus illis: quorum cum alterum vadem mortis acceptaret; alterum, ut vadem suum liberari præstò fuisset, 3 ad horam morti destinat in. Vnam ego, inquit, tertius vobis amicus adseritur. Quin huic etiam miserum, carere mansuetudinem amicorum, societas vicious, sermone omnino familiaris! 4. homini præterea docto à puer, & artibus ingenuus eruditus. 5. Musorum vero perstudiosum, poëtam etiam tragicum: quæ bonum nihil ad tem. in hoc enim genere nescio quo patto magi, quam in aliis, sicut pulchrum est, adhucenior cognovi poetam (& mihi fuit cum Aquino amicior) qui sibi non opimus videtur. Sic se res habet. Te tua meditabam mea. Sed, ut ad Dionysium redeamus: omni cultu, & victa humano carebat: vivebat cum fugitivis, cum facinorosis, cum barbaris; neminem, qui aut libertate dignus esset, aut vellet omnino liberellus, sibi a vicino arbitrabatur. Non ego jam cum luju vita, qua versus, miserius, detestabilis exegitare nihil possum. Platonis, aut Archite vitam comparabo, doctorum hominum, & plane sapientium. Ex eadem urbe humilem hounculum, a pulvere, & radio excisbo, quimultus annis post fuit, Archimedem. Cujus ego quætor ignoratum ab Syracusianis, cum esse omnino negarent, ita piut undique, & vestitum vestibus, & dumetis indagavi sepulcrum, tenebam enim quosdam tenacios, quos in ejus monumento esse inscriptos accepimus: qui declarabant in summo sepulcro sypharum esse polistram cum cylindro. Ego autem, cum omnia collustrarem oculis (est enim ad portas Agrigentinas magna frequentia sepulchrum) animadversi oculum non multum è dumis emenitem; in qua inter sphærat figura & cylindri. A que ego statim Syracusanum erat autem principes mecum dixi, me illud ipsum arbitrari esse, 7 quod quaterem. Immisii cum falibus multi purgauim & aperteunt locum. Quo cùm patefactus esset aditus, ad adversam baum accessimus. apparebat epigramma exelis posterioribus parti-

bue versiculorum, dimidiatis ferè. Ita nobilissima Gracia civitas, quondam vero etiam doctissima, cuius oris unus accutissimi monumentum ignorasset, nisi ab homine Apianae didicisset. Sed redet unde aberavisse oratio. Quis est omnis inquit modo cum multis, id est, cum humanitate, & cum doctrina habeat aliquod commercium, qui se non hunc mathematicum malit, quem illum tyranum? Si vix modum actionemque quærimus alterius mens rationibus agitans, exquirendisque alebarat, cum obiectationibus sollicitus quisque sua vissim positus amitteret: 2. terius in cœlo, & in iustis, eum & diurno, & nocturno metu. Age, confer Democritum, Pythagoram, Anaxagoram, quæ regna, quæ opes studiis eorum, & delectationibus antepones? Etiam quæ pars optima est in homine, in ea situm esse necesse est. Et illud, quod queris, optimum. Quid est autem in homine, sagaci ac bona mente melius? ejus bono fruendum est, igitur, sic beati esse volumus, bonum autem mentis, est virtus. ergo hac beatam vitam contineri necesse est. Hinc omnia, qua pulchra, honesta, præclara sunt, ut supra dixi. 9. ex dicendum idem illud paulo ubi ius videtur: plena gaudiorum sunt. Ex perpetua autem plenaque gaudia cum perspicuum sit 10. vitam beatam effovere. tequitur ut ea existat ex honestate. Sed, ne verbis loquimur attingamus ea, quæ volumus ostendere, proponenda quadam quasi moventia sunt, quæ nos magis ad cognitionem intelligentiamque convertant. Sumatur enim nobis quædam præflans vir optimus a tibus, isque anitio patrum, & cognitione famatur. Primum ingenio eximio sit, necesse est, 11 tardu summissibus viis non facile comitari, deinde ad investigandam veritatem studio incitat. 12 Ex quo triplex iudicium facilius existet: unus in cognitione rerum positus, & in explicazione naturæ: 13. alter in descriptione expetendarum, fugiendarum reum: tertius in iudicando, quid cuicre sit conseqüens, quid repugnans: 14. in quo ineftonis subtilitas differunt, tum veritas judicandi. Quotandem igitur gaudio affici necesse est sapientis animum, cum his habitant. 14. pernoctantemque currit ut, cum totius mundi motu, conversionesque per se patitur, sidera que videtur innumera libato inhaerentia cum ejus ipsius motu congruere certis intixa sedibus? 15. septem alia suos, quæ teneri cursus, multum inter se aut altitudine, aut humilitate distinxi, quo um vagi motus rata tamem, & certa lus cursus ipsa definiunt? Horum nimis adplicatus in multis illos veteres & admonuit, ut plura quærerent. Inde est indagatio nata in iutorum, & tanquam lenitum, unde essent omnia orta genera, concresca: quæque cujusque generis? 17. vel inanimi, vel animantis, vel mui, vel loguen-

1. Recipies iller ministriores adspicibas.) Ita quinque Pal. Fab. Vat. denique Vlct. ed. uti: r. hoc vocabulo scep. ns Tull pro L. Flacco: Idem bimbi deinde quæ ministriores aderat. Item II. de Orat. & aliis, vulg. administrantes.

2. Cui semper al quis terror impendeat.) Nescio quid augurinentur Pal. Rec. quæc. Quis infelix semper aliquid traxit, tunc semper aliquid derit.

3. Ad horam mortis destinatus.) Sic mulier cum Lamb & Pall pr. tert. alias morte defini.

4. Hemini præstum dedit a puer.) Vat præstum dedit a puer.

5. Musorum vero perstudiosum, precium enim tragicum. Maluimus istaque sibi hiare orationem, quam aliorum tolerare glosterat; inculcantes per studiosum accepimus, qui temporalia quod desiderant: quod quia ejusmodi in quinque Pal. Vat tolerandum me cui vis debuit.

6. Et talia ad portas Agrigentas. Quis hic tam mascula aut ferentes, quæ Vlct. de robustis Pal. fec. quart. d. scederet ad aliorum arietationes, Schegk in Pizemesis legi. Adradus, qui in Fab. Vt. l. Adradus, itab. quæ hæc; illud ex lib. IV. in Vlct. em: Altera autem ista iste Syracusis, cui nomen Accadina: landa, quæ propter P. ratem Timoleonicum, Livium l. XXV. Lam. Accaganas, alii Agrigentas. Pal. pr. Agrigentis, tert. sagragianas, quint. gorgianas. Vat. à parte Segis Agrigentanae. Fab. Mart. sagragianas. Gemb. apote. sagragianas.

7. Quod quererem. Vnus est pal. quereremus non male.

8. Est illud quod, uero, optimus. Ita pal. quatuor, posteriores & Fab. Telgi. quod quæam immum optimum. Idem obseruavit Schegk. Nod. lib. II. C. simi vel animantis.

9. Sed dicendum idem illud paulo ubi ius videtur: plena gaudiorum sunt.) Idem ibidem ex vell. g. veteris scriptor, ut 2. c. 1. lib. 1. dicendum. Idem paulo ubi ius videtur: 10. plena gaudiorum sunt: sed non opus est vell. 1. 10.

10. Ut invenies existet.) Fab. confitit nihil anno.

11. Tardu summissibus viis non facile comitari.) E. 11. & sive quibus late lecto suspecta videatur, per me amplectens locum, emittitur: 12. illud obiect & obmutat q. si valum omnium missi. auditorum multicasque enim quinque Pal. Fab. Vat. Gryph. ad Vlct.

12. Ex quo triplet illæ animi factus existet.) Ceteræ editiones estis isti: sed alterum est in quinque Pal. Fab. ed. V. Et. ceterum pro factus pal. quart. effectus Gemb. fixus.

13. Alter in deß. prius expedita: unus fugiendarum reum.) Fab. fuga. deß. acutissimum: a manu revendi. Pal. tert. quart. quint. Gemb. fugiendarum reum ne revendi: si fece pr. fec. nisi quod omittuntur, pr. Mart. tert. si fugiendarum reum videtur.

14. Peint. animique curia.) Pal. quart. pern. flimque, considerante.

15. Cetera factusque perspectus.) Pal. quart. prof. exerit. Apollonius. Lub. agi. de Tiph. 40. 9. 6. 6. 7. 4.

16. Septem alia res quoque teneri: Pal. tert. que. Gemb. Fab. agn.

17. Vel inanimi vel animantis. Sic est in ed. Vlct. V. tribus pal. prioribus. Fab. duo pal. posteriores; 18. etiam animi etiam inanimis. item. vel. ali. sagas.

loquenter origo, quæ vita, qui interitus, quæque exilio in aliud vicissitudine, atque mutatio: unde terra, & quibus libata ponderibus, & quibus cavernis maria sustinet: in qua omnia delatae gravitate medium mundi locum semper expetant, qui est idem infimus in rotundo. Hæc tractant animo & nocte & dies cogitanti & existenti à deo Delphos præcepta cognitio, & ut ipsa le mens agnoscat, coniunctaque cum divina mente se sentiat ex quo infatibili gaudio compleatur ipsa enim cogitatio de vi, & natura deorum, & studiorum incendit illius æternitatis imitandæ, neque se in brevitate vita colloquacum puras, cum rerum causas alias ex aliis aperas, & necessitate nexus videt. Quibus ab aeterno tempore fluentibus in aeternum, ratio ramen, men que moderatur. Hæc ille intuens, atque insipiens, vel potius omnes partes, orasque circumspecti, quanta rufus animi tranquillitate humana, & ceteriora consideris? hinc illa cognitio virtutis existit: efforescent genera partesque virtutum: inventur, quid sit, quod natura est extreum in bonis, quod in malis ultimum, quo referenda sint officia, & quæ degende statim ratio diligenda. Quibus & talibus rebus exquisitis, hoc vel maxime efficitur, & quod hæc disputatione agimus, ut virtus ad beatæ vivendum, si & ipsa contenta. Sequitur tertia, quæ per omnes partes sapientia manat, & funditur, quæ tem definit, genera dispersit, sequentia adjungit, perfici congregat, vera & falsa dijudicat, diuine rendi ratio, & scientia. Ex qua cum summa utilitas existit ad res ponderandas, tum maxime ingenua delectatio, & digna sapientia. Sed hæc otii. Transeat idem iste sapiens ad tempus tuendam, quid eo possit esse præstantius, cum contineat prædatoria utilitatem civium certiarum, justitia nihil in suam dominum inde deriveret, reliquis utatur, & tam variisque virtutibus: aijunge fructum amicitiarum: in quo doctis possum est cum consilium omnium vitæ, consentiunt, & per se conspirans, tum summa concordia est quotidiano cultu, atque vicissu. Quid haec tandem vita desiderat: quo in beatior? s cuius res referatur, tantisque gaudiis, fortuna ipsa cedat necesse est. Quod si gaudere talibus bonis animi, id est virtutibus, beatum est, omnesque sapientes illi gaudiis perfuntur: omnes eos confiteri beatos esse necesse est. A. Etiamne in cruciaria, atque tormentis? M. Ante meum viola putabas aut in rosa dicere? an Epicuro, qui tantummodo induit personam philosophilam, & sibi ipse hoc nomen inscriptum, dicere licebit: quod quidem, ut habet se res, me tamen plaudenter dicit nullum sapienti esse tempus, eti unatur, torqueatur, fecetur, quin possit exclamare: Quam pro nibilo puto! cum presentem omne milium dolore deniat, bonum voluppare: hæc nostra honesta, turpia irideat dicaque, nos in vobis occupatos, inaneos sonos fundere, neque quidquam ad non pertinere: nisi quod aut labore, aut asperum in corpore sensitur. Huius ergo, ut dixi, non mutum differenti a judicio feratum, obliuisci licebit sui? & cum fortunam-

contemnere, cum sit omne & bonum ejus, & malum in potestate fortunæ: tum dicere, se beatum in summo ciuitatu, atque tormentis, cum constituerit non modo summum malum esse dolorem, sed etiam solum? & Nec verò illa sibi remedia comparavit ad tolerandum dolorem, similitatem animi, torpiditatem verecundiam, exercitacionem, consuetudinemque patiendi, præcepta fortitudinem, duritiam vitilem: sed una se dicit recordatione & equiecerre preteritarum voluptatum: ut si quis astutus, cum vim caloris non faci è patiatur, recordari velit, se aliquando in Arpinati nostro gelidis fluminibus circumfusum fuisse: non enim video, quo modo sedare possint mala prætentia præterita voluptates. Sed cum is dicas semper beatum esse sapientem: cui dicere hoc, si libi constare vellet, non licet: quidnam faciendum est tis, qui nihil expectandum, nihil in bonis duendum, quod honestate careri existimat? me quidem auctore, etiam Peripateticæ, veteresque Academicæ babuntur definiant aliquando, aperteque & clara voce audeant dicere, beatam vitam in Phalaridis taurum descendunt. Sint enim tria genera bonorum, ut jam à laqueis Stoicorum, quibus usum me pluribus, quam soleo, intelligo, recedamus: sint tamen illa genera bonorum, dum corporis, & exteriora jaceant humi, & tantummodo, quia sumenda sunt, appellentur bona: alia autem illa divina, longè, lateque se pandant, eæcumque contingant, ut ea qui adepti utr, eare cum beatum modo, & non beatissimum etiam dixerim? dolorem vero sapientis extiorescet? is enim huic maximæ sententiae repugnat. Nam contra mortem nostram, atque nostrorum, contraque agriculam, & reliquias animi perturbationes satis esse vicem superiorum dierum disputationibus armati, & parati, dolor esse videtur aceritus virtuti adversarius. is ardente facies intentat: is fortitudinem, magnitudinem animi, patientiam se debilitatum minatur. Huic igitur succumbet virtus & huic beat sapientis, & constantis viri vita cevit? quam turpe! ò dñi boni. Pueri Spartiates non ingemiscunt verberum dolore lamiant. Adolescentium greges Lacedæmoniæ vidimus ipsi incredibili contentione certantes pugnis, calcibus, unguibus, & mortu denique ut examinarentur, priusquam se victos ficerentur. Quæ barbari Indiae visitar, aut agrestior? in ea tamen gente primùm illi, qui sapientes habentur, nudi atatem agunt, & Caucaſi niveis, hiemalemque vim preferunt sine dolore: 12: cumquaque adflammam se applicaverint, sine gemitu aduruntur. Muhiæ vero in India, 13: cum est cujasvis earum vir mortuus, in certamen, iudiciumque veniunt, quam plurimum ille dilexerit, plures enim singulis solent esse nupia. Quæ etiæ vestitus, calixa, proferentibus suis, una cum vita in rugam imponitur: illa victa, noctea discedit: Numquam naturam mos vincere: est enim ea semper invita. Sed nos umbris, delicias, otio, languore, desidia, animum infecimus: opinionibus, 13: maloque more definitum mollivimus. Ägyptiorum morem quis ignorat?

Bccc. 2 quo-

1. Quibus cavernis maria sustinet? Ita quoque cum Victori Lambi: Pall. prim. quint. Fabr. secundus vero quart. Vatic. sustinens vulgo, sepe sentiuntur.

2. Ex illa à Deo Delphos præcepta regi: Pall. tert. quart. & Fabr. illa à Delphos praæcepta: n. hi Tis à Deo pro glossâ liquet: vel omni non legendum illa præcepta regi.

3. Utro se menere solet? Debetur hæc quoque lectio P. Victorio: quam nōcaram reddidimus Pall. quoquo priores. Fabr. Gembl. Mar. Vatic. Vulgo: utriusque se menere solet, nōcaram regi.

4. Idem omni incedit illa excepit imitanda? Quæque Pall. Fabr. inveniuntur.

5. Quæ degenda statim ratiocinari possit? Pall. sec. tert. quart. quint. Fabr. Gembl. Mar. Vulgo diligenda.

6. Quæ hoc disputatione agimus? Bene hanc lectiōnem affert Schottus Nodorum lib. 2. cap. 20: referente ad factorum formulam à Pontifice solum pronuntiat solitam hec agere: ea quoque extat in eis. V. Et. Pall. sec. tert. quart. Fabr. vulgo: agere.

7. Tam vero inque dicuntur? Victori ed. io Pall. sec. tert. quart. Vatic. pr. tamquam rati. virtus, vulgo: et tamquam rati.

8. Cuius res referatur tantumque passio? Ita malo cum Victori o. quinque Pall. i. quoniam Lan bin. Vaticanus tamen: cuius resferatur & ita Pall. tert. quinto. iterum resferatur vulgo: cuius resferatur.

9. Necesse illa sibi remedia comparavit? Ita V. Et. quinque Pall. Fabr. vulgo: Hæc res illa.

10. Secundum designat ut examinarentur? Sic V. Et. editio cum vulg. plene confinximus: sed in omnibus nisi illa secundum responsum erit.

11. Cumque ad flamman se applicaverint: Victori lectiōnem ut Pall. faciunt quart. quint. exp. effem & Gryphus liber: aliisque ut cod. ac Vatic. applicaverint: vulgo: ad normam Diaboliarum Grammaticulorum, op. urinæ.

12. Hæc illa excepit earum vir mortuus? Reperi illud in Palatin: sec. quart. Ita V. Et. ed. i. inclinat. Pall. tert. quint. Vatic. cum ista enquit rati.

13. Maloqemate definitus? Nihil novandum ex illo: sed tantum dicitur sic sitatem an madverrendam: Pallatin. secundus defensum metebimus. tert. dissimilat: quod in ora habet quoque Gryphus: sed interius demissum.

quorum imbutentes gravitatis erroribus, quamvis car-
mificinam prius subierint, quam ibidem, aut aspidem, aut fe-
lem, aut canem, aut crocodilum violent: quorum etiam si
imprudentes quippam fecerint, pœnam nullam recusent.
De hominibus loquitur, quid *bœfia*? non frigus, non fa-
mem, non montivagos, atque silvestris cursus, iusti-
nesque patiuntur? non pro suo partu ita propugnant, ut
vulnera excipiant? nullus impetus, nullus ictus reformi-
dant? omittit, quæ perferant, quæque patiuntur ambitiōs,
honoris causa: 2 laudis studiosi, gloria gratia: amore in-
censi, cupiditatis, plena vita exemplorum est. Sed adhibeat
oratio modum, & redeat illuc, unde deflexit. Dabit, dabit,
inquam, se in tormenta vita beata: nec justitiam, tempe-
stantiam, in primis fortitudinem, & magnitudinem ani-
mi, patientia prosecuta, cum torturis viderit, consideret:
virtutibusque omnibus sine ullo animi terrore ad crucia-
tum profectis, relinet extra foreis, ut ante dixi limenq;
carceris, quid enim ea scidius quid deformis sola relata,
comitatu pulcherrimo legregata? quod tamen fieri nullo
potest nec enim virtutes sine beata vita collares possunt, nec
illa sine virtutibus. Itaque eam tergiversari non sinit, ecumque
sapient ad quemcumque ipsa doloreta, cruciatumque du-
centur, sapientis est enim proprium nihil, quod prenitere
possit, facere nihil invitum: splendide, constanter, graviter,
honeste omnia: nihil ita expectare, quasi certò futurum:
nihil, cum acciderit, admirari, ut inopinatum, ac novum
accidisse videatur: omnia ad suum arbitrium referre: suis
stare iudicis. Quo quid sit beatus, mihi certe in mente
venire non potest Stoicorum quidem conclusio est.
Qui cùm finem honorum esse lenserint, congruere naturæ,
cumque ea convenienter vivere: cùm id sit in sapiente si-
tum; non officio solum verum etiam potestote: sed quatur
neccesse est ut cuius in potestate sumnum bonum, in eius-
dem vita beata sit. 4 Ita sit temperata vita beata sapientis. Ha-
bets, quæ fortissime de beata vita dici possem, & quo modo
nunc est, nisi quid tu melius attuleris, etiam verissimum. A.
Melius quidem assertio nihil possum, sed à te imperativum
libenter ut, nisi molestem sit quoniam ex nulla vincula im-
pediunt & vultus certe disciplina, liba que ex omnibus,
quodecumque max. mè specie veritatis moverit, quod pau-
o ante Peripateticos, veteremque Academiam hortari vide-
bare, ut sine rete statio libere dicere auderent, sapien-
tes esse semper beatissimos, id velim audire quemadmo-
dum his putes contentancum esse id dicere multa enim à
se contra istam sententiam dicta sunt. & Stoicorum ratione
conclusa. M. Utamur igitur libertate: qua nobis solis in
philosophia licet uti: quorum oratio nihil ipsa judicat, sed
habetur in omnes partes, ut ab aliis possit ipsa per se, nul-

lius auctoritate adjuncta, judicari. & quoniam videris hoc
velle, ut quæcumque dissentientium philosophorum sen-
tentia sit de finibus, tamen virtus fatis habebat vitam
beatam praedita, quod quidem Carneades disputare soli-
tum accepimus: sed is, ut contra Stoicos, quos studioſissi-
mè semper refeltebat, & contra quorum disciplinam inge-
niū eius exarlerat: nos illud quidem cum pace agemus.
Si enī Stoici finis honorum recte posuerunt; confita res
est: nec illi cū semper beatum esse sapientem. Sed quara-
mās unquamque reliqua sententiam, si fieri potest,
ut hoc præclarum quasi decreū beata vita possit omnium
lententis, & disciplinis convenire. 7 Sunt autem hæc de
finibus, ut opinor, retentia, defensioque lententis: pri-
mū simplices quatuor: Nihil bonum, nisi honestum, ut Sto-
ici: Nihil bonum, nisi voluntatem, ut Epicurus: 8 Nihil bonum,
nisi vacuitatem, ut Hieronymus: Nihil bonum, 9 nisi natura pri-
ma boni aut omnibus, aut max: mis frui, ut Carneades contra
Stoicos differebat. Hęc igitur finis pūcia: illa mixta: Triā ge-
nera honorum, maxima animi, secunda corporis, externa
tertia, ut Peripatetici, nec multo veteres Academici fecerū-
to. Voluptatem cum honestate Dinomachus, & Callipho
copulavit. Indolentiam autem honestati Peripateticus
Diodorus adjunxit. Ha sunt sententiae, quæ stabilitas
aliqui habent. Nam Arisopis, Pyrronis, Herili, non
nullorumque aliorum evanescunt. Hi quid possint obti-
nere, videamus: omisis Stoicis: quorum sat video defendit
sententiam. Et Peripateticorum quidem explica-
ta causa est: præter Theophrastum, & si qui illum lecuti,
imbecilliis horrent dolorem, & reformidant. Reliquis
quidem & licet facere id quod ferè faciunt, ut gravitas, mē
dignitatemque virtutis exaggerent. Quam cū ad coelum
extulerint, quod facere eloquentes homines copiose so-
lent: 12 reliqua ex collatione faciliter conteret, atque
contemneret. Nec enim licet iis, qui laudem cum dolore pe-
tendam esse dicunt, negare, eos esse beatos, qui illa mē
diciunt. Quamquam enim sint in quibusdam malis 13 ta-
men hoc nomen beati longè & latè pacet. Nam ut quo-
stuosa mercatura, fructuosa aratio dicitur, non si altera
semper omni damno, altera omnis tempestatis calamitate
semper vacet: 14 sed si multo majore ex parte exsistat in
utraque felicitas: sic vita, non solum si undique referta
bonis est, sed si multo majore, & graviore ex parte bona
procedent beata recte dici potest. 15 Sequeatur igitur bo-
torum ratione vel ad supplicium beata vita virtutem,
cumq; ea descendat in taurum, Arioste, Xenocrate, Spe-
sippus, Polemone auctoribus, nec eam minimis blandi-
mentis corrupta deseret: eadem Calliphonis erit, Diodo-
rius sententia: quorum uterque honestatem sic comple-
ctatur.

1. Non frigus, non fames, non montivagos atque sybarites, &c. Ita
mis plerique & ed. tio V. Etiorum quæca n. b. 1. cap. 6. Variogram-
mata in suo libro legi: non montivagos atque sybarites, vulgo: Ne-
gas, ne figi. Palat. sec. quænt non fum, non fames, &c. Palat. post quo-
que legitur, non prefere posse: vulgo: nonne posse pars: ubi tamen illi
b. n. terum: non posse.

2. Laudis studiis, gloria gratia.) Cum præcesserit causa: non vide-
tur hic quoque uter: debere: ergo recte Lamb. quinque Palat. Fabr.
Vate. gratia.

3. Magnitudinem cūm patientia prosecuta,] Melius sic quinque Palat.
nam tantulum denudat quæ patientia, scribibilans Gryphi. liber.
Vat. c. vulgo: patientiam prosecuta.

4. Ita finis abest semper sapientis.) Accept & ed. d. sic Lamb. à Vi-
ctor o & melius omn: sit in Pal. primo, tertio, quinto, ac Fabr.
vulgo: ne finis sit beata.

5. Sed à te imperativum libenter ut: Q. od longe melius, ceteri ex edit.
Victori: aliover. cod. Palat. quart. Vatic. in Palat. tert. Fabr. est: a te
imperativum libenter: 1. Gryphano vero, & Pal. sec. fid. à te imperativi
libenter: 2. gō: sed à te imperativum libenter: 3. vellim.

6. Ultius ex te disciplina. Palat. secundus, quartus, illius certe disci-
plina.

7. autem auctoribus de fratibus, retenta defensio sententia. Pal. secund
quint. sunt autem haec fratibus: & sic tempore, ut & in Vat. puto hanc,

qui a Palat. cincti Fabr. hec sic infra cap. 31: hac sunt sententiae. I. a Palat.
sec. quint. Vatic.

2. Nihil bonum nisi voluntatem, ut Hieronymus. Abest ab omnibus mis-
Palat. Fabr. T. d. 1. 1. 1. quod primo adject. Asulana ed. t. o. teste Victo-
rii lib. 1. cap. 18. Variat.

3. Nihil autem primis bonis aut omnibus. J. Gulielmus ex conjecturis,
nisi natura plurimi boni.

4. Voluptatem cum honestate Dinomachus & Callipho copulavit. J. t. a Vi-
ctori & Lamb. neditones Palat. quinque Fab. Gembl. Mart. Fabr.
vulgo: C. sonachus.

5. Licet facere id quadriga faciunt.] Auctiores provocabulo id sunt
cod. omnes nostri. Vatic. Victor. i. quod t. o.

6. Reliquam conseruare facilest concerte.] Duo Pal. sec. quart. reli-
qua ex consolatione: nece: o quam bene.

7. Tene: hor nomen beati longe & latè pacet.] Palat. sec. quart. longè
latè pacet. Vatic. longè latè pacet.

8. Sed à multis maiore ex parte exsistat in utraque felicitate.) Sic malu-
patum cum Lamb. no: part. m. com V. Etior o & Palat. prim. sec. tertie.
quart. Vatic. vulgo: major ex parte exsistat.

9. Sequitur ipsius beatorum rationes vel ad sepp. aīm brava vita vicevitam.)
Vt indicavi: S. horus legendum: habent quoque Pal. pr. quint. Fabr.
Pal. sec. tert. quart. hecnam: tenui simo discrimine: vulgo: hexam.

Ait ut omnia, quæ sine ea sint, longè, & retro ponenda cenieant. Reliqui habere se videntur angustiū: enatani amen; Epicurus, Hieronymus, & si qui fini, i qui dierum illam Carnedam carent defendere, nemo est enim, qui eorum bonorum animum paret esse judicem: eumque condeceat, ut ea, quæ bona malave videantur possit contondere. 2 Nam quæ tibi Epicuri videtur, eadem erit Hieronymi, & Carnedis causa, & hercule omnium reliquorum, quis enim parum est contra mortem, aut dolorem patatus? ordiamur ab eo, si placet, quem mollem voluptarium dicimus. Quid is tibi morte mea videtur, an dolorem timeas? quecum diem, quo moritur, beatum aperiatis, maximisque doloribus affectus, eos ipsos inventorum suorum memoria, & recordatione confutat. nechac sic agit, ut ex tempore quasi efficiare videatur, 3 de morte enim ita sentit, ut, dissoluto animante, sensum extinctum putet: quod autem tenus caret nihil ad nos dicit perire pertinet. Item de dolore certa habet quæ sequatur? & quorum magnitudinem brevitate consolat, longiorquitatem lenitatem, quid tandem? illi grandiloqui contra haec duo, 5 quæ maxime angunt, melius se habent, quam Epicurus? an cetera, quæ mala putantur, non & Epicurus, & reliqui philosophi satrati videntur? quis non paupertatem extimescit? neque taenam quisquam philosophorum. Hic vero ipse quām parvo est contentus? nemo de tenui vieti plura dixit, etenim quæ res pecunia cupiditatem afferunt, ut amor, ut ambitioni, ut quoridianis sumtibus copia suppetant: cum procul ab illis omnibus rebus ab sit, cur pecuniam magnopere desideret, vel potius euret omnino? an Scythes Anacharisi potuit pro nihilo pecuniam ducere: 6 nostris philosophi facere non poterunt? illius epistola fuit his verbis, Anacharisi Hannoni salutem, 7 Mibi amissi, Septuaginta regnum: calamentum, solorum calum: cunctile terra, 8 pulmentum, fames: last: casio carne veser. Quare ut ac quantum me licer venias. Musera autem ista, 9 quibus ei delectatus, vel cœbus suis, vel dñis immortalibus dona. Omnes tere philosophi omnium disiplinarum nisi quosa recta ratione natura vitiosa detorilist, eodem hoc animo esse posuerunt. Socrates, in pompa cum magna vis iusti, argenteum ferretur. Quam multa non desiderat inquit. Xeocrates, cum legati ad Alexandrum quinquaginta et tales tantulissent, quæ erat pecunia temporibus illis, Athenis

præsestis, maxima: 10 abduxit legatos ad cenam in Academiam: his apositis tantum, quod fatis esset nullo apparatu. Cum post die rogarent cum, cui numerari juberet: Quod est vestra, inquit, emula non intellectus, me pecunia non egit? 11 quod cum tristis vidisset, xxx. minas accepit, ne alpinam regis liberalitatem videceretur. At vero Diogenes liberius, ut Cynicus, Alexander roganti, ut diceret, 12 si quis opus esset, 13 Num quidem paululum, inquit, a sole offecerat videlicet apricanti. Et hic quidem disputare solebat, quæmo regem Petrarum vita, fortunaque superaret sibi nihil desit: illi nihil sati sumquam fore se epius voluptates non desiderare quibus numquam sati, ille posset: suds eum consequi nullo modo posse. Vides, credo, ut Epicurus cupiditatum genera diversi: non numis fortis, sed subtiliter, utiliter tamen: partim esse naturales, & necessariae: partim naturales & non necessariae: partim neutrum: necessariae satiari posse panem nihilo: divitias enim natura, parabiles esse. Secundum autem genus cupiditatum, 14 nec ad potendum difficile esse centet, nec vero ad carendum. Tertia, quod est planè inanes neq; necessitatē modo, sed ne naturam quidē attingerent, funditus ejicienda putavit. Hoc loco multa ab Epicureis disputantur, 15 ex quæ voluptates singulatim extenuantur: quæcum genera non contemnunt: quæcum tamen sapientia, nam & obicitas voluntates, de quibus multa ab illis habetur oratio, faciles, communes, in medio sitas esse dicunt: casque si in rura requirat, non genere, aut loco, aut ordine, sed forma, atque figura metiendas putant: illisque abitio esse minimè difficile, si aut validudo, aut officium, aut fama postulet: omninoque genus hoc voluntatum optabile esse, si non oblitus: prudenter numquam. Totumque hoc de voluptate sic ille præcepit, ut voluntatem ipsam per se, quia voluptas sit, semper optandam, experendamque putet: eademque ratione dolorem ob id ipsum, quia dolor sit, semper esse fugiendum, itaque hac usus compensatione sapientem, ut voluntatem fugiat, si ea maiorem dolorem effectura sit: & dolorem suscipiat majorem efficientem voluntatem: omniaque jucunda quam senui corporis judicentur, ad animum referri tamen. Quocirca corpus gauderetam diu, dum presentem lentire voluntatem, animum & presentem percipere pariter cum corpore, & prospicere venientem, nec prateritam praeterflue fineat. 16 ita perpetuas, & contextas voluptates in

1. Qui dierum illam Carnedam carent defendere. Peccatum recipit in textum lectorem Pall. terci. quart. quin. Fabr. dierum, & confitent & lignide representant, non; nec putat Cl. Gruterus nostre aliter scripti se Tollum.

2. Nem quæ tibi Epicuri videtur. Pall. sec. quart. Fabr. Vatic. Nam quid apicuris.

3. Demissum statuisse. Sic Pall. quatuor. Var. Vict. vulgo: ita facio, non rite facio.

4. Quoniam nego: 1. dum brevitate confidetur, impinguataem levitas, faciem ex Victoria eru: lenitatem. & ex Vict. c. Pal. qu. no. indicavimus hoc quoque ex membr. Longobardic. & And. Schott. quamquam sum dissimilans (ut eaffe verbo utat) nationare lib. 1. b. cap. 20. Nod. vulgo lenitas.

5. Quæ maxime angunt. Vatic. quæ hac maxime angunt. Pall. sec. quart. quoniamne agunt.

6. Neptuni Philippi facere non posse. Ita fecerit omnes Lambini & Pall. ex. quinto Vatican. alii primi: ac Mawsoni non auctor, non enim verbum facere, tanquam orofsum, contrarie: nitis omnibus libris missi. Pall. quæ Lambinianis, denique Gulielmi: nisi præficerent cum n. h. l. dedecoris aut dehonestamenti (ut idem illi asserti paciuntur) Ceronianus.

7. Mibi amissi est Septuaginta regnum. Deditum hinc ita emendaverat substitutus Victoria, quem nemo ex posterioribus considerare soleat: hominem personam invicem, & in eam pertinaciam. In egregia haereditate innotescit, sed fit Pall. q. auctor. quin & in amissum est arguuntur. Fabr. Vict. sic Plaut. horum exercit. Morel. ubi plur. Stellatus Palmerius. vulgo: amissus est: potidam.

8. Polycratorum fatus. 1) Lamb. ex conjectura Palmieriana, quod in solo Pall. secundo reperi.

9. Quæna est delitatis. Sic omnes editiones & libri misimi recte codi-

lio quibus delicatus est, quod probat Lamb. vel, quibus delicatus: vel, quibus delicatus est quis Graecæ ex prim. dñe. dñe. cōsq; p̄tē.

10. Abduxit Legatos ad cœnam in Academiam. Displaceat fons hæc aliis locis: mihi genuino omnibus modis v. dñi, audientibus & adducentibus eas Pall. terci. quart. quint. al o. ver. cod. Fab. Vat. & quis negat abducere: dñi enim esse Latium? abduxit ergo recensantes. Donat. ad Adel. T. tent. Due menses voluntates sed adducentes inviter. vulgo adducere aut aliunde ex hospite o abduxere secum: quod est abducere. Test. Euseb. act. 3. 1c.

Tunc me canonicam fidem adducerebas fbs.

11. Quod cum iris istis vidisset, p̄tē. Prætulit hanc lectionem ut probissimam ex Pal. sec. nec prout debeat quart. quid exhibens. prim. quoniam. vulgo querit, quid autem hic quid agat, non in humaniores.

12. Qu dñi ipsi est. Pall. prim. tert. quint. Fabr. ignorat tibi. fabr. sec. quart. ei. Varie si quid epo: fbs. pro quibus. quid mihi omnino maximē illubitor, ut et admiserim.

13. Non quidam paululum, inquit a sole efficerat. Ita Victoria & Lambini, ed. deruntur: & ita est quoque in Pal. prim. tert. quart. quint. Vatican. nam Fabr. a sole abs. de. vulgo: a sole abs: & unde non absurde Gulielmio: a sole abs: si: quia apud Plutarchum in Alexandre: p̄tē. dñe. dñe. p̄tē. p̄tē.

14. Non ad patientem dñe. p̄tē. inferunt esse, quod vulgo suo loco absit. V. Cl. ed. 11. loc. quart. quin.

15. Leges vel operae singulatim examinamus. Alii singulatim quod ex ratio: ver. cod. ed. Vict. Pall. pr. quart. vulgo singulatim. nostrum defendunt. Lamb. Pal. tert. quint. Vatican.

16. Non perpetuae. & continentia religiosas insipient fuit sanguis. in Pall. quart. omnibus fons confitetur aut evanescit.

in sapiente fore semper, et cum expectatio speratum voluptatum, perceptum memoria jungetur. Atque iis similia, ad victimam etiam transferuntur, extenuantur magnificenta, & sumptus epularum, quod parvo cultu natura contenta sit. Etenim quis hoc non viderit, desiderium ipsa condit omnia? Darius in fuga, cum aquam turbidam, & caderibus inquinatam bibisset, negavit umquam se bibisse jucundius. Numquam videlicet sibi biberat. Nec elurians Ptolemaeus ederat: cui cum peraganti Aegyptum, comitiis non consecutus, cibarius in casa panis datus esset, nihil vix est illo pane jucundius. Socratem ferunt, cum usque ad vesperum contentus ambularet, qualitercumque esset ex eo, quare id faceret: respondit sibi, quo melius cenare oportere ambulando sumam. Quid est victimum Lacedemoniorum in phiditius nomine videmus? ubi cum tyrannus cenavisset Dionysius, negavit se jure illo nigro, s. quod censu caperat, delectatum. Tum is, qui illa coxerat, 4 marmoreum, condimenta enim defuerunt. Quo tandem, inquit ille: Labor in venatu, sudor, cursus ab Europa, famis, fuis, his enim rebus Lacedemoniorum epulae coniduntur. Atque hoc non ex hominum more solum, sed etiam ex bestiis intelligi potest, quae, ut quidquid objectum est, s. quod modo a natura non si alienum, eo contenta non quicquam amplius. Civitates quazdam universo, more doctae, parsimonia delectantur, ut de Lacedemonis paulo ante disimus. Periarum à Xenophonte victimus expontus: quos negat ad panem adhibere quidquam, prater nasciturum. Quicquam, si quazdam etiam suaviora natura desideret, quam multa ex terra, arboribusque gignuntur cum copia facilis, & tum suavitate praestantia? addit siccitatem, quae confequitur hanc continentiam in victimis. addit integritatem valitudinis. Confer fudantur, ruckantur, refertos epulis, tanquam opimos boves: tum intelliges, qui voluptatem maxime sequantur, eos minime consequi: jucunditatem vias esse in desiderio, non in satieta. Timotheum, claram hominem Athenis, & principem civitatis, ferunt, cum eoz visset apud Platonem, eoque convivio admodum delectatus esset, vidissetque eum postridie, dixisse: Vestre quidem centrum non solum in presentia, sed etiam postero die juganda sunt. Quid, quod ne mente quidem recte uti possumus, multo cibo, & potionis completi? est praeterea epistola Platonis ad Dionis propinquaque: in qua scriptum est his serm. verbis, Quo cam venissim, zilia illa beata, que forchatur, & piena Italicularum. Syracusiarumque mensuram, nullo modo nosci placuit, bu in die saturum fieri, nec umquam pernotare solam: exterisque, quae comitantur huic vita, 9. in qua sapiens nemo efficiet umquam, moderatus vero multo minis. Quo enim natura tam mirabiliter temperari potest? quo modo igitur jucunda vita potest esse, à qua absit prudenter? absit moderatio? ex quo Sardanapali opulentissi-

mi Syrix Regis error agnoscitur, qui incidi iussit in busto: Hoc habeo, quo edi, queque exsaturata tibido. Haec: at illa facit multa & prelati resuta. Quid aliud, inquit Aristotleles, in bovi, non in regu seputratis. scilicet? haec habere se mortuum dicit, quae ne vivus quidem diutius habebat, quam trubebatur. Cur igitur divites desiderent? aut ubi paupertas beatos esse non habet? Signis credo, tabulis, ludis. Si quis est, qui his delectatur, nonne melius tenues homines fruuntur, quam illi, qui his abundant? est enim eorum omnium rerum 10 noctis in urbem summa in publico copia. Quae qui privatis habent, nec tam multa. & raro vident, 11 cum in sua rura venerantur. Quos tamen pungit aliquid, cum illa unde habuant, recordantur. 12 Dies deficit, si velim paupertatis causam defendere, aperte enim res est & quotidie nos ipsa natura admonet, quam pauci, quam parvis rebus egeat, quam vilibus. Num ignorat ignobilitas, aut humilitas, aut etiam popularis ostentio, laudem beatum esse prohibet? vide, ne plus commendatio in vulgus, & haec, quae expeditum gloria modestia habeat, quam voluntatis. Leviculus sane noscit Demosthenes, qui illo futuro delectari se dicebat aquam ferentes muliercula, ut mos in Grecia est, insuflansque alteri, Hec est ille Demosthenes. Quid hoc levius? At quantum orator? sed apud alios loqui videlicet didicerat, non multum ipse fecum. Intelligentem est igitur, nec gloriam popularem 13 ipsam per se expetendam nec ignorabilitatem ex meliori. Veni Athenas, inquit Demosthenes, 14 neque me quicquam agnosca. Contantur hominem, & grave in glorias, 15 a gloria te a fuisse. Antibiciones, inque, qui fidibus utuntur, tuo, non multitudinis arbitrio, cantus, numerosque moderantur: viri: piens, multo arte maiore prae ditus, non quid verissimum sit, sed quid velit vulgus, exquirer? an quidquam stultus, quam quos singulos, sicut operarios, barbarosque contemnas, eos aliquid putare esse universos? ille vero nostras ambitiones, levitatesque contemnet, honoresque populi, etiam ultro delatos, repudiabit: nos autem eos netius, ante quam ponentire copit, contemneret. Est apud Heraclitum physicum de principe Ephesiorum Hermodoro, universos ait Ephesios esse morte multandos quodcumque cùm civitate expellerent Hermodorum ita locuti sunt: 16 Nemo de nobis unius excellat: in quo exsisterit, alicuius loco & apud alios sit. An hoc non ita si omni in populo? nonne omnem exsuperiam virtutis oderant? quid? Aristides malo enim Graecorum, quam nostra proterre non ob eam causam expulsi est patria, quod prater modum justus esset? Quod igitur modestus vacat, qui nihil omnino cum populo contrahuit? quid est enim dulcissimus otio litterarum? iis dico litteris, quibus infinitatem rerum, atque natura & in hoc ipso mundo cœlum, terras, maria cognoscimus. Contento igitur honore, contenta

1. Cum expectatio fieret cum voluptatum, perceptum memoria jungetur. Antiquissimam hanc scriptoram edidit Vincennes, neque improbabat Lambinus, maluit tamen, s. cum expectatio speratum, perceptum memper jungatur, s. cum perceptum memoria jungitur, sed non est necesse inversi libri s. Ita exordiis curationis: ut edimus habent quoque Palat. tert. quart. quinto Fabr. Vatican. vulgo; cum expectatio speratum, perceptum memoria jungetur. Pal. sec. cum expectatio sperata.

2. Utrum Lacedemonium in Phiditius nonne videmus?] Quinque Pal. Vatic. Eccl. alii Ph. lat.

3. Quod censu caperat.] Pal. sec. quart. risquerat tert. capiebat. non inteligo.

4. M. annem mirum; condimenta.] Restitus sic quinque Pal. Vatic. edit. Victor. i. vulgo: m. annem mirum. inquis.

5. Quod modo a natu non sit alium.] Palat. quinque quarto. Vatic. quod a natura non sit alia.

6. Coquacientia præstantia.] Lambinus & Gulielmus ex conjectura præstare.

7. Non solum in presentia.] Fabr. præstari.

8. Piena Italicularum syracusiarumque mensuram.] Non syracusiarum,

vulgo edidit Vinc. præfervunt Pall. sec. quart. quinto. Vide Vinc. lib. XIX c. 12. Palat. quart. neque me quicquam ibi ignorat.

10. Neque in urbem summa in publico copia.] Sic quatuor Pall. (nam in quinto haec omisita sunt) & Fabr. vulgo venerantur.

11. Dies deficit. Palat. tert. Vatic. deficit. alii ex conjectura, Dies me deficit.

12. Ipsam per se expetendam.] Inferui alterum se ex mis. Pall. quatuor.

14. Neque me quicquam agnosca.] Recte Lambinus & vetcas codex, signantur tis ibi, quod neque in Palat. prim. tere. agnoscitur. Vide Victor. lib. XIX c. 12. Palat. quart. neque me quicquam ibi ignorat.

15. Aglora effusa.] Iis vext duo cod. ta Lamb. monique in Crispini: sic Ov. d. 15. Ne chanc. assit alicui. sic Curtius: pluribus eveniuntibus effusa summa lib. 111. vulgo absurdo.

16. Nemo de nobis unus excellerit; s. quia exsisterit. Iis recte accuratestius Vincennes, neque alius Pall. sec. quart. quinto. Vatic. vulgo: sed si quis ex.

tema pecunia, quid relinquitur quod estimescendum sit? exiliū, credo; quod in maximis maliis ducuntur. Id si proprius alienam, & offensam populi voluntatem maiorum est: quām sit ea concinnēndi, paulo ante dictum est. 2 Sin abesse patria miserum est: plena miserorum provincie sunt: ex quibus admodum pauci in patriam reveruntur. At multantur bonis exsules. Quid rūm? parvum multa de toleranda paupertate dicuntur: jam vero exiliū, si rerum naturam non ignominiam nominis querimus, & quantum demum à perpetua peregrinatione differat? in qua exiles suos philosophos nobisissimi consumenter Xenocrates, Crantor, Arcesilas, Eacides, Aristo-
teles, Theophrastus, Zeno, Cleanthes, Chrysippus, Antipater, Carneades, Panatus, Clitomachus, Philo, Antiochus, Posidonius, innumerabiles alii: qui semel egressi, numquam domum revertuntur. 3 At enim sine ignominia afficiunt sapientem: de sapiente enim hæc omnis oratio est, cui juri id accidere non possit: nam iusta exsulantes consolari non oportet. Postremò ad omnes casus facilissima ratio est eorum, qui ad voluptate in ea referunt, quæ lequantur in vita, & ut, quoquaque hæc loco suppeditent, ibi beati queant vivere. Itaque ad omnem rationem. Teu-
eni vox accommodari potest.

Patria est, ubicumque est uita.

Socrates quidem cum rogaretur, cujatem se esse diceret: Mandamus, inquit, totius eius mundi se incolam & ceterum arbitrabatur. Quid T. Albus? nonne animo quisimo Athenis exiū philosophabatur? cui tamen illud ipsum non accidisse, si in repub' quiescens, Epicuri legibus periret. Qui enim beatior Epicurus, quod in patria viveret, & quām quid Athens Metrodorus? aut Plato Xenocratem vincebat, aut Polémico Arceſilam quo esset beatior? Quantu' vero ita civitas x̄imanda est, ex qua boni, sapientesque pelluntur? Demaratus quidem T. Irenini, regis nostri, pater, tyranum Cypellum quod ferre non poterat fugi Tarquinios Corinthus, & ibi suas tortuas constituit, ac liberos præcesserat. Num fuisse anteposuit exiliū libertatem domesticitatem & servitutem? Jam vero mortuorum, felicitates, agititudines, oblitiose leniuntur, traducent ad voluptatum. Non uero eis igitur Epicurus a suis est dicens, semper in pluribus bonis esse sapientem, quia temperat in voluptatibus. Ex quo etiā patet ille, quod quiximus, ut sapiens semper beatus sit eriamus, & sensibus carabit oculorum, si aurium? Erām, nam ista ipsa contemnit. Primum enim, horribilis ista cæcitas qui bus tundat etat voluptatibus? cum quidam etiam disponant, certas voluptates in ipsis habent sensibus: quæ au-

tem a dispetto percipiuntur: ea non versari in oculorum ultra iunctitate: ut es, quæ gustemus, olfactemus, trahemus, audiamus, in enīpiā, uoi sentimus, parte versentur, in oculis, nihil sit, animus accipit quæ videmus. Animo autem multis modis variisque delectari licet, etiam si non adhibetur dispectus. Loquor enim de docto homine, & eructo, cui vivere est, cogitare, sapientis autem cognitio non ferme ad investigandum adhibet oculos advocates, etenim si nos non admisit vitam beatam, cur dies nō sūmū adimas? nam illud Antipati Cyrenaici est quidem paulo obscurius, sed non absurdā sententia est: cojus cœcitatē cū muliercula lamentarentur. *Quid agitur?* inquit: *au nobis nulla videatur voluptas esse nocturna?* Appium quidem veterem illum, qui cœcus annos multos fuit, & ex magistris, & ex rebus gestis intelligimus, in illo suo casu nec privat, nec publico munere defuisse. 4 G. Drusi 7 domum compleri a consultoribus solitam acceptimus: cum, quorū res esset, sua ipsi non videbant, et cum adhibebant ducem. Pueris nobis, Cn. Aufidius praetorius & in senatu sententiā dicebat, nec amicis deliberabimis debeat & G. team scriberat historiam, & videbat in litteris. Diodorus Stoicus, cœcus, multos annos & domi nostra vixit. Is vero, quod credibile vix esset, cum in philosophia multo etiam magis assidue, quām antea, versaretur, & cum fidibus Pythagoreorum more uteretur, cumque ei libri nocte, & dies legerentur, quibus in studiis oculis non egebat. 10 tum quod sine oculis fieri posse vix videatur, geometris munus tuebatur, verbis precipientis discendi bus, unde, quād, quamque lineam scriberent. 11 A. Cleopadem ferunt, non igitobrem, Eretitum philosophum, cum quidam quereret quid ei cæcitas attulisset respondisse, puerum uno effigie comitavist. Ut enim vel summa paupertas tolerabilis sit, si hec, quod quibusdam Græci quotidie: sic cæcitas certa facile possit, si non desint subtilia validitudinum. Democritus luminibus amissis, alba scilicet, & atra discernere non poterat: ac vero bona, malaz aqua, iniqua: honesta turpia: utilia inutilia: magna, parva poterat: & line varietatē colorum licebat vivere beatè sine notione rerum non licebat. Atque hic vir impeditus animi etiam scienciam adipicere oculorum arbitrabatur: & 12 cum alijs lape, quod ante pedes esset, non viderent, si ille infinitatem omnem peregrinabatur, ut nulla in extremitate confiteret. Traditum est etiam Homerum cœcum fuisse. At ejus picturam, non poësim, videamus. Quæ regio, quæ ora, qui lorus Græcia, 14 quæ species formæ, quæ pugna, quæ acies, quod remigium, qui motus hominum, qui ferarum, non ita explicitus est, ut quæ ipsorum vide-

1. Sia esse patrīdū sitūm est.) Delevi p̄z positionem, & non necessaria exuator Pall.

2. Quæcumq; dñm a p̄pria p̄grynatō diff. Pal. quatuor pri-
oriū p̄tūm dñm, vel, dñm p̄pria, p̄pria p̄grynatō diff. Vatican, quatuor
tūm a p̄pria p̄grynatō diff.

3. Accio p̄prium nō efficeri sapientem de p̄pria rūm hæc immu-
nitas. Vespere in missa ita edendum iudicavi: exflat auctor sic in
Pal. Et tunc quarti partim quā ut Fabr. Varie, vulgo: *Acceim*? non
poterat rūm efficeri p̄prium de p̄pria rūm in hoc emūm rūm.
Tambino impensis placeat conjectura Manuti: *Acceim* non est p̄pria
ignorā: ignorā a sapiente patet sapientem? de sapientia rūm.

4. Vigorūq; etat p̄pria p̄predisposiō. Recepit ex Victoriā editione,
Pal. quarti, Nativ. Fabr. vulgo: *p̄predisposiō*.

5. Deceq; Admetus Mētrātū? Ira ord. nant V. Victoriā editio, Pal.
fet. quarti, vulgo: *quæ Mētrātū quæ Admetus?*

6. Gaius Dius dñm. Sic p̄pria legendum Pal. quarti qui cogitit Gai-
tos. Pal. tert. Gembli arcti, Fabr. arcti, Mart. Garry Pal. sec. Gra-
tius vulgo: *Cœnus Dius* in epologis.

7. Domus complexi Lætisfertib; filiū.) Immisi t's & ex Pall. quin-
quag. Gembli Martin.

8. Dñm dñm sp̄cime cœci.) Ut V. Victoriā & Lambini ediderunt & pri-
mō dñm dñm: quā si quoque Fabr. Palat. nam secund. Dñm dñm.
vulgo Dñm dñm.

9. Dñm dñm & rūm.) Si rectius vtr. cod. Pal. quint. p̄p. Lambini.
vulgo Pal. quart. nigra dñm rūm, vulgo: *nigra dñm rūm*.

10. Tum quid sit oculi feri p̄p. vix viderit.) Leviculam particulari-
ram pro rūm immutavil. jobente ac p̄piente toleratissimo editore Vi-
ctorio, sūm quatuor Pall. prioribus.

11. Adeiphatum frust. unig. (Eretitum Philiphum). Retinū
lectionem Victoriā, quam Lambinus sequentes est: quia parum e-
pus a bīs Pall. alijsque, quotur p̄m. ut & Victoriā: hereticum. ter-
cūtūm, quod proximē accedit veritati. Palatini quart Mart. maria-
con Fabr. Gembl. eritum. Palat. quint medius. ut & Lambinus in
prim 2: nō p̄p. medius & p̄p. p̄p. vulgo: nō inter cœta
quod per me placeat Schor. lib. 2 cap 2. Nedoram.

12. Cum alijs quid ante pedes effigie non videantur.) Sic ordinavit ex Victoriā
edit. Pall. p̄p. tert. quint. Fabr. vulgo: quid effigie ante. Propriet. Ante.
pedes cœci lucubr. somnia nobis: Terent. Adeipha. act. III. sc. 3.

Hinc est. *Effigie*, non quid ante pedes medietate.

Videret, sed enim illa que fuisse fuit.

Ferū ut Græci οὐδὲ ποτέ, μέδο γεργάν. ut Sophocles. idē mi-
nus ualentior Pall. iec. tert. reprobant: quid autē ieffet, non video-
rūm.

13. Ille infatitatem emūm p̄p. insberit.) Infatitiae dñm: qui ne
succurreret Lambinus, nihil intentarum, nill' erit nisi p̄m: qui p̄p:
legit: ille in infatitiam, sed illo melius Fabr. ille p̄p. infatitiam. Pal. ve-
tō quint. ille in infatitiam: qui & mox legit: ut nulla extenuante cōfia-
bitur.

14. Quæ species firma, quæ pugna.) Ver. codd. & Fabr. quæ species firma
nō pugna, non melius vulga: easlam norint sapientes.

videt, nos ut videremus, efficeris? et quid ergo aut Homero ad delectationem animi, ac voluptatem, aut cuiquam docto defuisse umquam arbitramur? et aut, nisi seres haberet, Anaxagoras, ut hic ipse Democritus, agros, & patrimonia sua reliquissent; huic discendi, quarendique et divina delectatione toto se animo dedidisse? Itaque augurem Tiresiam, quem sapientem fingunt poetæ, numquam inducent deplorantem excitatam suam: ut vero Poliphemus Homerus cum immanem, ferumque fuisse, cum ariete etiam colloquenter facit, ejusque laudare fortunas, quod, qua vellet, ingredi posset, & ex, qua vellet, attingere. Recet hic quidem, nihil enim erat ipse Cyclops quam aries ille, prudenter. In surditate vero quidnam est mali? erat surda iter M. Crassus: sed alius molesta, quod male audiebat, etiam si ut mihi videbatur, injurya. Et Epicurei nostri Gracè ferè nesciunt, nec Graci Latinè ergo hi in illorum, & illi in horum sermone furdi; omnesque id nos in iis linguis, quas non intelligimus, quas sunt in numerabiles, furdi profectò sumus. At vocem citharoedum non audiunt: ne stridorem quidem ferratum, cum auctetur: & aut grunnum, cum jugulatur sus: nec, cum quiescere volunt, fremitum murmurantis maris. Et, si cantus eos forte delectant, primum cogitare debent, antequam hi sint inventi, multos beatè vixisse sapienteis, deinde multo majorem percipi posse legendis his, quam audiendis, voluptatem. Tum, ut paullo ante cæcos ad aurium traducemus voluptatem, sic licet furdos ad oculorum, etenim qui secundum loqui poterit, sermonem alterius non requiret. Congerantur in unum omnia, ut idem oculis, & autibus captus sit: prematur etiam doloribus acerrimis corporis: qui primum per se ipsi plerumque conficiunt hominem: si forte longinquitate producti vehementius tamet sorquent, quam ut causa sit, cur ferantur: quid est tandem, dñi boni, quod laboremus? portus enim protulit, est, quoniam mortis ibidem est, et rarus nihil sentienti receptaculum. Theodorus Lyssinachus mortem ministrans: *Magnus vero, inquit, effecisti, si cantaribus vix consecutus es.* Paulus Pericope deprecanti, ne in triumpho diceretur, *In tua id quidem potestate es.* Multa primo die, cum de ipsa morte

quarremus: non pauca etiam postero, eam ageretur de dolore, sunt dicta de morte: quæ qui recordetur, haud sane periculum est, ne non mortem aut optandam, aut certe non timendum putet. Mihi quidem in vita, servanda videtur illa lex, quæ in Graecis conviviis obtinetur: *Aus bibat, inquit, aut abeat.* Et recte. Aut enim frater aliquis pariter cum aliis voluptate portandi: aut, ne sobrius in violentiam vinolentorum incidat, ante dicet: sic injurias fortior, quæ ferre nequeas, & defugendo relinquas. Hac eadem, que Epicurus, totidem verbis dicit & Hieronymus. *Quod si philosophi quorum ea sententia est ut virtus per seipsum nobis valeat, si omneque quod honestum nos, & laudabile esse dicimus, id illi casum quidam, & inani vocis sono decoratum esse dicant: & tamen semper beatum centent esse sapientes:* *Si quid tandem à Socrate & Platone profectis philosophis faciendum putes: quorum alii tantum praestantiam in bonis animi esse dicunt;* *Si ut ab his corporis extrema observent: alii autem hæc ne bona quidem ducunt in animo reponunt omnia.* Quorum controversiam solebat tanguam honoratus arbiter, judicare Carneades, nam cum, quæcumque bona Peripateticis, eadem Stoicis commoda viderentur: neque tamen Peripateticis plus tribuerent divitias, bonæ valitudinis, ceteris rebus generis ejusdem, quam Stoici: cum ea, re, non ponderarentur: *Si causam est desiderandi negabat.* Quare hunc locum ceterorum disciplinasum philosophi quemadmodum obtinere possint, ipsi viderint. Mibi tamen gratum est, quod de sapientium perpetua bene vivendi facultate dignum quiddam philosophorum voce profiterentur. Sed quoniam manè est eundem, has quinque dierum disputationes memoria comprehendamus. Equidem me etiam conscripturum arbitror, ubi enim melius ut possimus hoc, cuiuscumodi est, otiozè. *Et utrumque nos* hos libros alteros quinque mittemus: à quo non modo impulsi fumus *ad philophosphorescriptiones verium etiam facessiti.* In quo quantum ceteris protuturi sumus, non facile discernimus: nostris quidem acerbissimis doloribus, variisque, & undique circumfusis molestiis alta nulla potuit inveniri levatio.

M. TUL-

1. Quid ergo aut Homeri delectationem animi? Vulgo: *Romers ad delectationem quinque.* Fabr. contra quod eum Pall. quinque Fabr. Vatic. vero: *animi delectationem quinque.* Fabr. item Pall. secund. quart. quinque delectationem animi per voluntatem aut curiam.

2. Autem ita se habebet? Pall. tert. aut nuda se habet. quart. aut pudica exhibebit.

3. Divisa est latinius res se anima dedidisse. Sic quinque Pall. & Fabr. & quinque br. Lambis quod magis probat, quam vulgo dedit.

4. Ergo relata singulis? Quod tam, ut monet Lamb, & quarelibet adijcere. Fabr. Gembl. Mart. Pall. sec. quinto, & quem relata auctor Pall. quart. quod que dñi astigitur, aliis contingere, aliis amittitur, quale in ex exm. Quidam in Crepundis.

5. Epicurei nostri Graci ferè nesciunt. Initius nobis vulgo: *Graci fieri reficiunt.* Ind hanc elegantiam debemus Pall. tert. quart. Fabr. Gembl. Vatic.

6. Aut grunnum cum jugulatur sus? Cum Victor. consentient meo Suffridi. Vat. Gembl. vulgo: *sus.*

7. Congerantur in unum omnia. Ind savi in Crepundis, exhibent à Fabriciano: *et ergo.* Vatic. ne, *congregantur in unum.*

8. In tua id quidem portare est. Revocavi: *ex te vulgata hacce, in tua id, inquit, perte.* Logionem Victoris: Pall. pr. tert. quart. quint. Vat.

sec. Fabr. Pall. secund. id in tua quidem portare est.

9. Desiguntur singulare. Pall. secund. Fabr. diffagto. *Quod si in Philosophi quoniam.* Seq. uti famus Lamb. à prim. sec. quart. Vat. amplius invicti: vulgo, quod si in Philosophi.

10. Omnesque hominibus est laudabile esse dicimus. In fin. arant copulam per Victor. Pall. pr. sec. quart. quint. Fabr. Vatic. neque nobis omitendum, certum Pall. sec. quart. quart. al. vtr eod. dicimus. Pall. pr. ducamus.

11. In avi ruci sors decatur est. Alii in una, sed illud servante Pall. sec. quartus quint. Vat. denique Gembl ipso auctor. Vat.

12. Quod condonatur nescire. Et Platone profiliat Philosophi. Hoc maluit quia sic in Vat. c. hocque olim Galerius: sed ex quo lib. o non addit: quippe notat: *per se illa ignorare.* Dñs. *Dñs. Dñs.* malum tamen profiliat, ut semper noster Cicero loqui coniuvet.

13. Ut ab his corporis extrema observentur. Sic reperi in Pall. quinque, Fabr. Gembl. Martin. vulgo: *incepti: obseruentur.*

14. Causam esse desiderand. negabam. Sic Victorius, Pall. prim. tert. quint. Gembl. Martin. Vatic. ac Pall. sec. quart. desiderant. Fabr. diffagto. vulgo: *dñs. deadi.*

15. Ad Philosphicas scripserunt. Elegantius hoc in Pall. sec. quart. Vlitchian. Gembl. alias Philosophicas.